

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหา และความคิดเห็นของผู้อ่านที่มีต่อเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันเชิงปริมาณ” สำหรับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกรอบแนวคิดในการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่หนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาข้อเขียนโหราศาสตร์การเมือง กรอบความคิดที่ใช้คือ

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา
2. แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ
3. แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อมวลชน
4. แนวความคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์
5. แนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของหนังสือพิมพ์

ส่วนที่สอง การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อข้อเขียนโหราศาสตร์การเมือง กรอบความคิดที่ใช้คือ

1. ทฤษฎีการแสวงหาข่าวสาร
- สำหรับส่วนต่อมาก็จะเป็นส่วนของ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหานั้นได้มีผู้นิยามความหมายไว้ดังนี้

Berelson (1971, p. 18) ให้ความหมายว่าเป็นเทคนิคการวิจัยอย่างหนึ่งสำหรับพรรณานาเนื้อหาของสารที่ปรากฏแม้จริง (Manifest) อย่างเป็นวัตถุวิสัย (Objective) เป็นระบบ (Systematic) และเป็นปริมาณ (Quantitative)

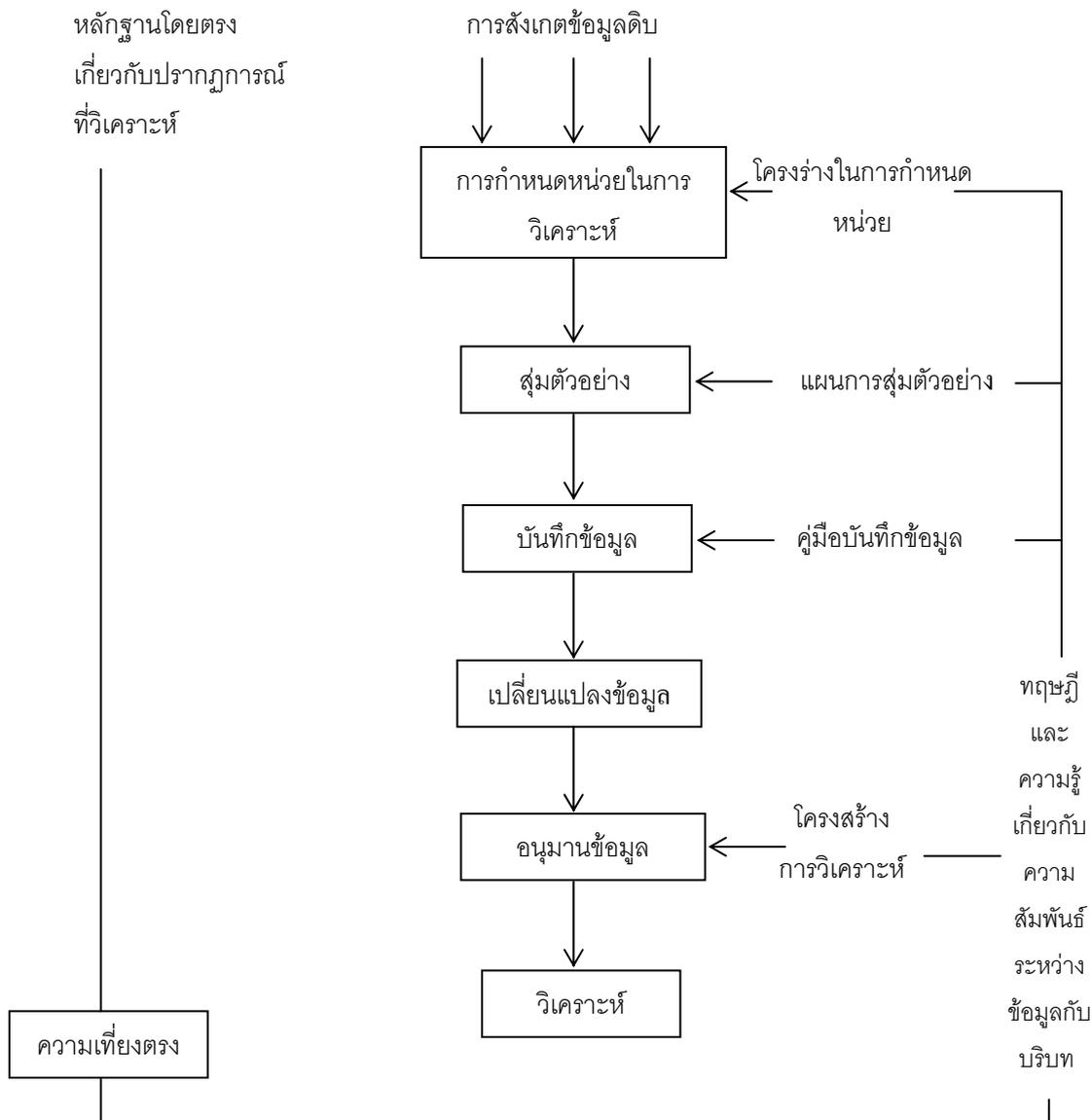
Krippendorff (1980, p. 21) กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเทคนิคการวิจัยในการทำเครื่องมือให้มีความเชื่อถือได้ และมีผลสรุปที่เที่ยงตรงจากข้อมูลไปสู่สภาวะแวดล้อม (Context) ของข้อมูล

สรรพศรี คชาชีวะ (2525, น. 5) ได้ให้กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นระเบียบวิธีวิจัยประเภทหนึ่งที่ใช้ในการวิจัยทางการสื่อสาร ซึ่งมีข้อแตกต่างไปจากระเบียบวิธีวิจัยประเภทอื่น คือ มีลักษณะผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากแนวคิดข้างต้น การวิเคราะห์เนื้อหา หมายความว่า เป็นเทคนิคการวิจัยแบบหนึ่งที่ใช้ในการวิจัยทางการสื่อสารซึ่งสามารถอธิบายความหมายของเนื้อหาได้ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพและมีวิธีการวิเคราะห์เนื้อหามีวิธีทางวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกับการวิจัยแบบอื่น เทคนิคการวิจัยประเภทนี้ สามารถพรรณนาในลักษณะที่เป็นวัตถุวิสัยมีความกระชับ มีลักษณะเป็นจริง มีเนื้อหาที่ปรากฏชัดแจ้ง เป็นระบบและเป็นปริมาณด้วย และแสดงแบบจำลองของกระบวนการในการวิเคราะห์เนื้อหาดังนี้

ภาพที่ 2.1

แสดงแบบจำลองกระบวนการในการวิเคราะห์เนื้อหา

หน่วยการวิเคราะห์และหน่วยในการระบุจำนวน

หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) (สรุควรรณี วิชาชีวะ, 2525, น. 20-23) แบ่งออกเป็น 4 หน่วยด้วยกัน คือ คำ (Words) แนวคิดหลักหรือสาระ (Themes) คุณลักษณะ (Characters) รายเรื่อง (Item)

1. แนวคิดหลัก (Theme) เป็นหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาที่ใหญ่กว่าคำ แนวคิดหลักอาจจะปรากฏอยู่ในประโยคข้อความ อาจอยู่ในประโยคเดียวหรือประโยครวมที่แสดงความคิดหลัก 1 แนวคิดในการวิเคราะห์ การใช้แนวคิดหลักนี้ถือว่าเป็นหน่วยที่มีประโยชน์สูงสุดในการวิเคราะห์เนื้อหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาผลกระทบของการสื่อสารมวลชน ต่อสาธารณชน

2. คุณลักษณะ (Character) เป็นการกำหนดหน่วย โดยพิจารณาจากคุณลักษณะที่ปรากฏในบทละคร เรื่องราว การตัดสินใจพิจารณาลงรหัสของหน่วยนี้จำเป็นต้องพิจารณา ทั้งเรื่องจึงสามารถแยกแยะคุณสมบัติออกมาได้ เช่น การแยกแยะคุณสมบัติด้านการศึกษา สถานภาพทางการเงิน ศาสนา เชื้อชาติ เป็นต้น

3. รายเรื่อง (Items) เป็นหน่วยที่ใช้อย่างน้อยที่สุด ในการวิเคราะห์เนื้อหา “รายเรื่อง” จะต่างกันไปตามลักษณะของสื่อที่ต่างกัน “รายเรื่อง” อาจเป็นหนังสือเล่มหนึ่ง เรื่องหนึ่ง ในนิตยสารบทกวี จดหมายข่าว ข่าวหนึ่งข่าว บทบรรณาธิการ ฯลฯ หน่วยนี้จะจัดสิ่งต่างๆ ให้อยู่ในลักษณะที่กว้างๆ เป็นการวิเคราะห์เรื่องทั้งหมด เมื่อความแตกต่างภายในเรื่องมีน้อยหรือไม่สำคัญ เช่น ข่าวสามารถจัดกลุ่มเนื้อหาได้หลายแบบ ได้แก่ ข่าวภายในประเทศ ข่าวกีฬา เป็นต้น

หน่วยในการระบุจำนวน (Unit of Enumeration)

1. เนื้อที่ (Space) คือการวิเคราะห์โดยการแบ่งตามลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ การวัดเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ด้วยจำนวน คอลัมน์นิ้ว คอลัมน์เซนติเมตร Basic Space Unit หรือ B.S.U หน้า บรรทัด หรือย่อหน้า

2. การปรากฏ (Appearance) เป็นการวิเคราะห์ด้วยการพิจารณาว่า คุณสมบัติของเนื้อหาที่ต้องการปรากฏ หรือไม่ปรากฏในหน่วยบริบท การวัดโดยดูการปรากฏของเนื้อหา เช่นนี้จะช่วยให้ได้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพในขณะที่การระบุจำนวนความถี่ (Frequency) ไม่สามารถบอกคุณภาพได้ โดยคิดการปรากฏของเนื้อหาเป็นจำนวนร้อยละ เช่น คิดร้อยละของรายเรื่อง ซึ่งมีสาระที่ต้องการปรากฏอยู่

3. ความถี่ (Frequency) เป็นวิธีการที่ใช้มากที่สุดในการวิเคราะห์คุณลักษณะของเนื้อหาโดยนับคุณสมบัติที่ต้องการทุกครั้งที่พบ เช่น ความถี่ในการใช้คำ whilst หรือ upon นอกจากนี้ก็นิยมใช้ความถี่ในการทดสอบสมมติฐาน โดยมีข้อตกลงว่า ความถี่ เป็นดรชนีที่มีความเที่ยงตรงสำหรับตัวแปรบางตัว เช่น ความสนใจ ค่านิยม ความสำคัญ ฯลฯ อีกประการหนึ่ง คือ หน่วยของเนื้อหา ได้แก่ คำ สาระ คุณลักษณะ หรือรายเรื่อง จะได้รับคุณค่าที่เท่า ๆ กัน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเปรียบเทียบ

4. ความเข้ม (Intensity) สำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม และทัศนคติ นั้น ได้ใช้วิธีการในการกำหนดความเข้มให้กับทัศนคติที่ปรากฏในเนื้อหา โดยเรียงลำดับข้อความจากข้อความที่แสดงทัศนคติในระดับต่ำไปจนถึงข้อความที่แสดงทัศนคติในระดับสูง ซึ่งจะมีการทำเป็นสเกล (scale) การจัดทำเป็นสเกลที่มีความเข้าต่างกันนี้ ก่อให้เกิดปัญหาในการลงรหัส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของภาษาศาสตร์ สำหรับในประเทศไทยยังไม่พบว่า มีผู้นำเอา วิธีการนี้มาใช้ ซึ่งคาดว่าอาจเกิดปัญหาในเรื่อง ความหมายของคำ และหน้าที่ของคำ

ประโยชน์ของการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถใช้ประโยชน์ในการศึกษาแนวโน้มของเนื้อหา ไม่ว่าจะ เป็นสาขาวิชาใดก็ตาม สามารถอธิบายถึงพัฒนาการของสาขาวิชาสาขาต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นขอบเขตและลักษณะของเนื้อหาในแต่ละช่วงเวลา และสามารถช่วยในการปรับปรุงเนื้อหาให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม การวิจัยด้านการวิเคราะห์เนื้อหานั้น มีข้อที่แตกต่างจากการวิจัยประเภทอื่นอยู่หลายประการ ได้แก่

1. การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเทคนิคการวิจัยอย่างหนึ่งที่จะช่วยก่อให้เกิดสภาวะที่ผู้ได้รับการวิจัยไม่รู้ตัว ทำให้เกิดความเป็นธรรมชาติของข้อมูลที่ได้รับเป็นผลมาจากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ศึกษาจากสาร

2. การวิเคราะห์เนื้อหาสามารถนำมาใช้ได้กับข้อมูลที่ไม่มีโครงสร้างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับเทคนิคการวิจัยอื่น เช่น การออกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นการวางแผนคำตอบให้กับผู้ตอบ ในขณะที่การวิเคราะห์เนื้อหานี้ ผู้วิจัยต้องสนใจข้อมูลทุกอย่างที่ส่งมาจากผู้ส่งสาร ซึ่งอาจประกอบด้วย ภาษา จะไม่มีลักษณะของข้อมูล ที่ถูกกำหนดโครงสร้างข้อมูลมาก่อน

3. การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความหมายของข้อมูล ตลอดจนกระบวนการทำให้ข้อมูลอยู่ในรูปสัญลักษณ์ ซึ่งการวิจัยด้วยเทคนิคอื่น ๆ ไม่สนใจในเรื่องของการใช้ภาษา การใช้ถ้อยคำในการตอบ และไม่มีกรนำเอาคำตอบดังกล่าวมา ทำให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์

4. การวิเคราะห์เนื้อหา สามารถใช้ได้กับข้อมูลที่มีความกว้างมาก ขณะที่การวิจัยแบบอื่น จะทำการศึกษาได้ในวงแคบ เช่น ศึกษาเฉพาะกรณี แต่เป็นการศึกษาแบบลึก

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เมื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโหราศาสตร์การเมืองในหนังสือพิมพ์รายวัน ว่ามีการนำเสนอปริมาณและลักษณะทิศทางของเนื้อหาว่าสะท้อนให้เห็นสภาพการนำเสนอที่เป็นจริงผ่านหนังสือพิมพ์ทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตอย่างไร

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

ความเชื่อ (Belief) เป็นการยอมรับเกี่ยวกับข้อเท็จจริง (Facts) ต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นความจริง ความเชื่อนั้นไม่จำเป็นว่าแต่ละคนจะปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน (โรเบิร์ต อี. ซิลเวอร์แมน, 2526, น. 458-461) หมายความว่า การที่บุคคลหนึ่งคิดถึงอะไรก็ได้ในแง่ของข้อเท็จจริง คือ เขาคิดว่าข้อเท็จจริงมันเป็นเช่นนั้น ซึ่งความคิดเขาอาจจะไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงก็ได้ แต่ถ้าเขาคิดว่าความจริงเป็นเช่นนั้นแล้ว นั่นคือความเชื่อของเขา ความเชื่ออาจจะได้มาโดยการเห็น การได้สัมผัส ได้ยินได้เห็นได้รับคำบอกเล่า อ่านการข้อเขียน สิ่งพิมพ์รวมทั้งคิดขึ้นมาเอง (ณรงค์

สินสวัสดิ์, 2522, น. 5) และความเชื่อนั้นเป็นสิ่งที่หักห้ามได้ยาก มีอิทธิพลต่อคนมาก คนเรามักจะ
ทำสิ่งใดไปตามความเชื่อและความคิดเห็นของตนเป็นส่วนใหญ่

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524, น. 42) ให้
ความหมายเกี่ยวกับความเชื่อไว้ 2 ความหมายด้วยกัน คือ

1. ความเชื่อ คือ การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งไว้ว่าเป็นความจริงการยอมรับ
เช่นนี้โดยสรวัดละสำคัญแล้วเป็นการรับเชิงพุทธิปัญญาแม้ว่าจะมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามา
ประกอบร่วมด้วยความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคลซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐานสำหรับการ
กระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้นความเชื่ออาจจะมีพื้นฐานจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อได้หรือมี
พื้นฐานจากความเด็ดขันธ์ จากการนี้รู้เอาจเองหรือจากลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจไขว้เขวก็
ได้เพราะฉะนั้นความเชื่อจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเนื้อหาความเชื่อแปลกวิตถารก็
ได้คนเราอาจจะกระทำการอย่างแข็งขันจริงจังหรืออย่างบ้าคลั่งด้วยความเชื่อที่ผิดได้เท่า ๆ กับที่
ทำด้วยความเชื่อที่ถูกต้องอย่างไรก็ดีการทำที่ใช้สติปัญญาใด ๆ ก็ตามย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่
ด้วยเสมอแต่สติปัญญาเองนั้นอาจใช้มาทดสอบความเชื่อและตรวจดูความสมบูรณ์ถูกต้องของ
พื้นฐานความเชื่อได้

2. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่าเป็นจริงโดยที่ยังมิได้พิสูจน์หรือไม่อาจพิสูจน์
ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์ดังนั้นความเชื่อก็คือการยอมรับสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นจริงทั้ง ๆ ที่สิ่งนั้นจะ
พิสูจน์ไม่ได้ก็ตามด้วยเหตุผลหรือปราศจากเหตุผลมารองรับ

พิไลรัตน์ รุจิวิณิชกุล (2524, น. 51) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็นเนื่องจาก
ค่านิยมของคนไทยมีความยึดมั่นและมีความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ มากมาย มีความเชื่ออะไรที่สำคัญ
บ้างมนุษย์เกิดมาต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ มากมายในการดำเนินชีวิต ซึ่งทุกคนก็มีการตัดสินใจ
เลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ การมีความเชื่อจะช่วยให้ในการตัดสินใจเกิดความมั่นใจและมั่นคงในการ
ดำเนินชีวิต แม้ว่าบางเรื่องจะไม่สามารถพิสูจน์ได้แน่นอนก็ตาม เพราะถ้ามนุษย์เรามีความสงสัย
ไปทุกเรื่องและไม่ยอมเชื่อจนกว่าจะพิสูจน์ได้ด้วยระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ ชีวิตก็จะไม่สามารถ
ดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่น จิตใจจะเต็มไปด้วยความวิตกกังวลต่าง ๆ ไม่สามารถตัดสินใจต่อ

ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ แต่ความเชื่อที่ไม่สามารถให้เหตุผลพิจารณา ก็อาจจะเป็นความเชื่อที่เป็นในลักษณะงมงายได้

สำหรับความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของมนุษย์ช่วยให้มนุษย์มีความสบายใจและความมั่นคงทางจิตใจในภาวะที่ต้องเสี่ยงหรือมีความไม่แน่ใจในชีวิต

สมบัติ มหารศ (2520, น. 49) ได้ให้ความหมายว่า ความเชื่อหมายถึง การยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งที่มีตัวตนหรือไม่ก็ได้ว่าเป็นจริง

ศิริพร ฐิติฐาน (2533, น. 5) กล่าวว่าในบางครั้งคนเราไม่มีความมั่นคงในจิตใจ เพราะมีความหวั่นเกรงต่อสถานการณ์ ทำให้เกิดความไม่มั่นคง ความเสี่ยงอันทำให้เกิดความหวาดหวั่นในจิตใจและเมื่อมนุษย์หันเข้าสู่วิถีทางที่ทำให้เกิดความเกรงกลัวลุดหายไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกษตรกรกลัวฝนไม่ตก ข้าราชการกลัวไม่ได้เลื่อนตำแหน่ง ภรรยากลัวสามีไปมีหญิงอื่น โดยไปหาหมอเสน่ห์ ทางออกในการลดความตึงเครียดในสถานการณ์เหล่านี้มีได้หลายทาง เช่น ชาวนากลัวฝนแล้งจึงทำพิธีแห่นางแมว ข้าราชการไปบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อความมั่นคงในหน้าที่การงานหรือไปหาหมอดูเพื่อทำนายทายทักอนาคตการเรื่องการงาน ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างกล่าวมาล้วนเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความสบายใจ มั่นใจว่าจะสามารถคุมสถานการณ์ที่ทำให้ลายขวัญกำลังใจได้

ธวัช ปุณโณทก (2528, น. 350) กล่าวว่าความเชื่อ หมายถึงการยอมรับ อันเกิดจากจิตของมนุษย์ต่อพลังเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์และสังคม แม้ว่าพลังเหนือธรรมชาติเหล่านี้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความยำเกรง

มณี พยอมยงค์ (2529, น. 178) กล่าวว่าความเชื่อของมนุษย์เกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่นอำนาจ ดิน ฟ้า อากาศ ภัยธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่รู้สาเหตุเกิดจากอะไรจึงเกิดความรู้สึกยอมรับ และความเชื่อถือในอำนาจของสิ่งเหล่านั้น บางครั้งก็วิงวอนความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อถือ

อุทัย หิรัญโต (2526, น. 17) ได้ให้ความหมายของความเชื่อไว้ว่า คือการยอมรับข้อเสนอ อย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นความจริง การยอมรับเช่นนี้อาจจะเกิดจากสติปัญญา เหตุผล

หรือความศรัทธาโดย ถูกต้อง ความเชื่ออาจเกิดจากหลายสาเหตุหลายอย่าง เช่น การพบเห็นด้วยตนเอง การพิสูจน์ด้วยวิทยาศาสตร์ หรือความเชื่อมงาย

มรรยาท กิจสุวรรณ (2536, น. 99-100) กล่าวว่าความเชื่อของชนชาติไทยแต่ดั้งเดิมก็เหมือนชนชาติอื่นในสมัยโบราณ คือเชื่อสิ่งที่มองไม่เห็นตัวตน โดยเข้าใจว่ามีฤทธิ์อำนาจอยู่เหนือคน อาจบันดาลสิ่งดีหรือร้ายให้แก่คนได้ ความเชื่อนี้คือ ความเชื่อที่อยู่เหนือธรรมชาติและเชื่อในธรรมชาติที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ใด ๆ แต่ความเชื่อเหล่านี้กลับมีอิทธิพลเหนือความคิดและการกระทำใด ๆ ของคนไม่ว่ายุคใดก็ตาม ซึ่งความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติบางชนิดก็อาจจะจัดอยู่ในรูปของศาสนาดั้งเดิม ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นศาสนาใหญ่ ๆ ในปัจจุบัน แต่ความเชื่อบางอย่างก็ไม่เกี่ยวข้องกับคติศาสนาประการใด

ไพโรจน์ รุจิวนิชย์กุล (2524, น. 52-55) ได้รวบรวมความเชื่อที่สำคัญของสังคมไทยว่าความเชื่อต่าง ๆ ของสังคมต่าง ๆ อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ของแต่ละคน แต่ละสังคม สำหรับสังคมไทยมีความเชื่อที่สำคัญและยึดมั่นได้แก่

ความเชื่อในสถาบันพระมหากษัตริย์

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันอันเก่าแก่ที่สูงส่งควบคู่มากับการดำเนินชีวิตของปวงชนชาวไทยนับตั้งแต่อดีต ทำให้กษัตริย์มีความชอบธรรมในความรู้สึกของประชาชน และพระราชประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์เพิ่มความศักดิ์สิทธิ์แก่สถาบันอันสูงส่งนี้ ชาวไทยมีความเชื่อในสถาบันพระมหากษัตริย์ว่าพระประมุขของชาตินั้นเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ตลอดจนศูนย์รวมความสามัคคีของคนในชาติอย่างแท้จริง

ความเชื่อด้านศาสนา

ประเทศไทยเป็นประเทศพุทธศาสนา ประชากรส่วนใหญ่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 93 นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือ อิสลาม คริสต์ ฮินดู และอื่น ๆ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2521, น. 40) ดังนั้นความเชื่อทางศาสนาของสังคมไทย คือ ความเชื่อในพุทธศาสนา โดยเชื่อว่าชีวิตเป็นผลของกรรมและการกระทำ กรรมเป็นที่มาของทุกสิ่งทุกอย่าง การเกิดทุกชนิดเกิดจากแรงกรรม ฉะนั้นเกิดจึงมนุษย์มาแต่กรรม ตลบใดที่มนุษย์มีก็เลสอยู่มนุษย์ก็จะต้องทำกรรมตลอดเวลา ทั้งกรรมดี

และกรรมชั่ว และกรรมที่มนุษย์ทำไว้ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ตลอดไป จากการที่พุทธศาสนาให้เสรีภาพในการเลือกเชื่อหรือไม่เชื่อไม่มีพระเจ้ามาคอยบังคับ แต่เชื่อว่าบุคคลจะได้รับผลกรรมจากการกระทำของตนเอง ซึ่งชาวบ้านที่เป็นประชาชนส่วนใหญ่ก็ได้รับเอาพุทธศาสนาโดยแฝงความเชื่อด้านโหราศาสตร์และไสยศาสตร์เข้าไปด้วย ทำให้ความเชื่อทางศาสนาของสังคมไทยทั่ว ๆ ไป เป็นไปอย่างผิด ๆ บิดเบือนหลักคำสอนที่แท้จริงของพุทธศาสนา เช่นความเชื่อด้านไสยเวทย์มนต์ เชื้อถือในการเซ่นไหว้แกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เพื่อประสงค์ต่อความต้องการของตนเอง เป็นต้น

เคิร์ช (ศิราพร รุจิระฐาน, 2532, น. 2) ได้แบ่งระบบความเชื่อทางศาสนาของไทย เป็น 3 ระบบ

1. ความเชื่อแบบระบบพุทธ หมายถึง ระบบศาสนาที่มีปรัชญาเน้นการพ้นสังสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งคือภาวะนิพพาน ดังนั้นความคิดเรื่องนิพพานเป็นความคิดที่จำกัดอยู่ในแวดวงของพระสงฆ์ ส่วนคนทั่วไปไม่ได้หวังไปถึงนิพพาน แต่หวังในเรื่องที่ใกล้ตัวกว่าคือหวังให้เกิดมาในชาติหน้าดีกว่าชาตินี้ พิธีกรรมทางศาสนาจึงเน้นการสะสมบุญและมุ่งหวังชาติหน้าดีกว่า

2. ความเชื่อแบบระบบพราหมณ์ หมายถึง ความเชื่อในเรื่องเทวดา โหราศาสตร์ และความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อในเรื่องจักรวาลวิทยาพิธีกรรมที่เน้นการช่วยเหลือผู้ที่เจ็บป่วยทางใจ

3. ความเชื่อระบบผี หมายถึง เป็นเพียงส่วนหนึ่งในชีวิตของชาวพุทธ พิธีกรรมอันเนื่องด้วยผีมักเป็นพิธีกรรมในเรื่องสุขภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตเมื่อใดที่ชาวบ้านสังเกตว่าลูกหลานหรือคนใกล้ชิดมีอาการเซื่องซึมเบื่ออาหารหรือเป็นโรคเรื้อรังมักมองว่าภูติผีเข้าเมื่อนั้น หมอผีจะเข้ามามีบทบาทซึ่งหน้าที่ของหมอผีก็คือนำตัวกลางในการติดต่อกับผีและต่อรองกับผีจัดการให้ผีรบกวนคนไข้

มนุษย์มีความจำเป็นต้องผูกพันอยู่กับความเชื่อ คือ มนุษย์ไม่อาจขาดความเชื่อหรือความคิดได้เพราะหากขาดความเชื่อเสียแล้วมนุษย์จะไม่เข้าใจตนเองชีวิตมนุษย์มีทั้งสิ้นที่เห็นได้ พิสูจน์ได้ เข้าใจได้ หากมนุษย์ไม่มีความคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานไว้บ้างแล้ว มนุษย์ก็ไม่สามารถประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นได้ ดังนั้นความเชื่อจึงทำให้มนุษย์เกิดความมั่นใจและความสบายใจต่อการดำรงชีวิตเพราะเนื่องจากอนาคตเป็นสิ่งที่ยังมองไม่ถึง ผีหรือเทวดาเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น ความรักความชัง ความดีความชั่วก็วัดไม่ได้ มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยความเชื่อเหล่านั้นหรือสร้างความคิดเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นไว้เป็นทุนเพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นได้ ถูกต้องทั้งนี้ถ้ามนุษย์มีความเชื่อขึ้นมา ก็จะเกิดความมั่นใจขึ้นมา มีความพยายามที่จะหาวิถีทางที่

จะเข้าถึงความสำเร็จนั้นจนได้ไม่ว่าความเชื่อจะมีจริงหรือไม่จริงความเชื่อก็มีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์

ความเชื่อด้านโหราศาสตร์

สุพัตรา สุภาพ (2520, น. 178-179) ได้กล่าวว่าโหราศาสตร์ (Astrology) เป็นเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับดวงดาว และอิทธิพลของดวงดาว ซึ่งส่งผลต่อความเป็นไปของมนุษย์รวมทั้งการพยากรณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นบนโลกอันเนื่องมาจากตำแหน่งของดวงดาวเหล่านั้น โหราศาสตร์กับฤกษ์จึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันไป เพราะฤกษ์เป็นผลสู่การพยากรณ์ ซึ่งผู้ที่สามารถให้ฤกษ์ได้ต้องเป็นผู้ที่ชำนาญในการดูดวงชะตานั้นๆ ในทางโหราศาสตร์อย่างซ้ำซ้อน เพราะถ้าไม่มีความชำนาญในพื้นที่ฐานของดวงชะตาก็จะให้ฤกษ์ยามอันเป็นมงคลแก่เจ้าของดวงชะตาไม่ได้

พิชญ์รัฐ กาลามเกษตร์ (2522, น. 46) ได้ศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องกรรมในพุทธศาสนากับตักกิริในอิสลาม พอสรุปได้ดังนี้ ศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามได้ปฏิเสธไสยศาสตร์และไม่ยอมรับความเชื่อด้านโหราศาสตร์ ซึ่งทั้งสองศาสนาปฏิเสธที่จะยึดถือความเชื่อเหล่านี้มาใช้เป็นเกณฑ์ในการดำรงชีวิต แต่แนวทางในการปฏิบัติตามหลักของศาสนาอย่างแท้จริงนั้นย่อมเป็นสิ่งที่ดีที่ทรงคุณค่า และสามารถแก้ไขปัญหาของมนุษย์ได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์ยังคงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยนับตั้งแต่เกิดจนตาย เช่นการกำหนดฤกษ์ที่ดีที่สุดเพื่อผ่าทำคลอดเด็กเพื่อนำดวงชะตาของเด็กไปผูกดวง การตั้งชื่อจึงได้กระทำนั้นขั้นต่อไปในการดูพื้นดวงชะตาให้ถูกโฉลกกับพยัญชนะ สวรรค์วรรณยุคต์ การประกอบกิจการต่างๆ ก็อาศัยฤกษ์ยามหรือคำทำนายเพื่อความเจริญรุ่งเรือง ความมีสิริมงคลต่อการดำเนินชีวิตแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่นการวางศิลาฤกษ์ในงานก่อสร้าง การดูฤกษ์ยามเพื่อขึ้นบ้านใหม่ ย้ายบ้าน แม้แต่การโจรกรรมยังถือฤกษ์ในการทำการโจรกรรม

สำหรับเรื่องความเชื่อและเชื่อด้านโหราศาสตร์นั้น พระยาบริรักษ์เวสการ (2525, น. 20-22) ได้กล่าวไว้ว่าในเบื้องต้นเข้าใจว่าการพยากรณ์ชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลของดวงดาวที่จะบันดาลให้เจ้าชะตาประสบเรื่องดีหรือโชคร้ายก็ได้ ความเป็นไปในชีวิตล้วนเกิดขึ้นอยู่กับอิทธิพลของดวงดาวทั้งสิ้น ไม่มีทางที่จะหลีกเลี่ยงไม่ว่าจะเป็นทางดีหรือร้ายก็ตาม เมื่อมีความเข้าใจเช่นนี้แล้ว ฝ่ายที่มีความเชื่อที่มากเกินไปก็จะปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม ไม่ชวนขวายที่จะหาโอกาสให้ชีวิตของตนดีขึ้น และไม่พยายามหลีกเลี่ยงหรือแก้ปัญหาให้บรรเทาเบาบางลง ถือว่าตนเองไม่มีดวงหรือเพราะดวงชะตาตนเองพาไปจึงทำให้ชีวิตเป็นเช่นนี้ ฝ่ายที่ไม่เชื่อก็จะเห็นเป็นเรื่อง

เหลวไหล ดวงดาวจะมีผลต่อชีวิตของเราได้อย่างไร ไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นจริงแท้ แล้วคนเราจะดำเนินการประกอบอาชีพทำธุรกิจกันไปทำไม เมื่อดวงดาวพาโชคร้ายก็รอเสียแต่บุญวาสนาไม่ดีกว่าหรือ ซึ่งฝ่ายที่ไม่เชื่อนี้มักจะมองว่าโชคดีหรือโชคร้ายขึ้นอยู่กับกรรมกระทำของตนเองต่างหาก ถ้าทำกรรมดี ย่อมส่งผลให้ได้ดี ถ้ากระทำชั่ว ผลกรรมก็จะตอบสนองให้โชคร้าย หากเชื่อเกิดจากอิทธิพลของดวงดาว อีกประการหนึ่งมีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่เชื่อเรื่องโหราศาสตร์เพราะได้รับคำพยากรณ์ที่ผิดพลาดจากความเป็นจริงเป็นส่วนมาก

ความเชื่อด้านโหราศาสตร์กับวิทยาศาสตร์

Carl Sagan (1997, pp. 249-279) กล่าวถึงหาการลดรูปของวิทยาศาสตร์อยู่ในรูปของโมลิกูล ซึ่งวิทยาศาสตร์ไม่สามารถตอบปัญหาทั้งหมดได้วิทยาศาสตร์เองควรมีการลดพื้นที่ของตัวเองให้แก่ศาสตร์อื่นเพื่อเป็นการหาทางออกให้แก่แนวทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีนักคิดหลาย ๆ ท่านที่พูดถึงวิธีการลดรูปทางวิทยาศาสตร์อาจจะเป็นความผิดพลาดที่นำเอาแนวทางลดรูปมาใช้ในทางวิทยาศาสตร์ ในโลกนี้มีแนวความคิดหลายแบบไม่ควรที่จะนำเอาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์มาอธิบายจักรวาลทั้งหมด เปรียบเสมือนการตั้งคำถามกับแนวทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นอยู่ มีแนวคิดที่กล่าวถึงว่าไม่ควรมีการทะเลาะกันระหว่างวิทยาศาสตร์กับศาสนา ซึ่งแต่ละฝ่ายควรยอมรับฝ่ายที่แตกต่างจากตนเองด้วย สรุปว่าในสังคมโลกปัจจุบันแนวทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถตอบคำถามทุกอย่างในโลกได้วิทยาศาสตร์ควรยอมรับและเปิดพื้นที่ให้ศาสตร์อื่นเข้ามามีพื้นที่ในการแสดงความคิดในสังคมด้วยไม่ใช่ทำให้ศาสตร์อื่นตกขอบอย่างที่เป็นอยู่

เนื่องจากโหราศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีอายุยาวนาน แต่ก็มีลักษณะที่ไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุผลได้ชัดเจน จึงมีผู้คนพยายามศึกษาเพื่อพิสูจน์หรือโต้แย้งความเชื่อในโหราศาสตร์ หรืออิทธิพลของดวงดาวที่มีต่อชีวิตมนุษย์มีแนวคิดที่กล่าวถึงเรื่องโหราศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ดังนี้

แสง จันทร์งาม (2544, น. 135 -136) ได้ศึกษาถึงเรื่องลึกลับเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางจิต จากเอกสารต่างประเทศชื่อว่า “โหราศาสตร์กับวิทยาศาสตร์” เป็นผลการศึกษาของศาสตราจารย์ฮันส์ อายเซนก์ (Hans Eysenck) แห่งสถาบันจิตเวช มหาวิทยาลัยลอนดอน กล่าวว่า “ระยะเวลาของปีที่เด็กเกิดกับบุคลิกลักษณะของเขา ย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างไม่ต้องสงสัย” หมายความว่าเมื่อรู้วันเวลาเกิดของบุคคลก็สามารถบอกบุคลิกลักษณะของคนนั้นได้ โดยดูจากตำแหน่งของดวงดาวขณะตกฟาก ผลการศึกษาพบว่า คนที่มีความผิดปกติทางบุคลิกภาพอย่างร้ายแรง มักจะเกิดในระยะ 3 เดือนแรกของปีในราศีธนู ราศีเมถุน และราศีกุมภ์ ศาสตราจารย์

อายเซงก์กล่าวว่า “จะว่าชะตาของคนถูกดวงดาวควบคุมอย่างสิ้นเชิงก็ยังไม่ถูกต้องนัก อาจเป็นไปได้ว่าคนที่เกิดในระหว่างฤดูหนาวมักจะประสบกับความขาดตกบกพร่องทางอาหาร แต่ก็มีกรณีค้นพบบางอย่างที่อธิบายได้ยาก และมีลักษณะสนับสนุนคนจำนวนล้าน ๆ ที่ตรวจดูดวงชะตาของตนตามหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำวัน”

ยังมีนักวิจัยและนักวิทยาศาสตร์พยายามหาข้อโต้แย้ง เพื่อพิสูจน์ว่าความเชื่อโหราศาสตร์นั้นไม่ได้มีเหตุผลเพียงพอ ที่จะเป็นวิทยาศาสตร์

เจฟฟรี ดีนและอาเธอร์ มาเธอร์ (Geoffrey Dean & Arthur Mather) ศึกษาโดยการศึกษ จากหนังสือโหราศาสตร์ บทความทางโหราศาสตร์ และงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ มีผลสรุปออกมาดังนี้

1. ข้ออ้างของโหราศาสตร์ในปัจจุบันอยู่บนพื้นฐานของความคิดเห็นมากกว่าพยานหลักฐานโดย โหราศาสตร์ทุกวันนี้ตั้งอยู่บนแนวคิดที่ไม่รู้ที่มา แต่มาจากสิ่งที่ทำสืบทอดกันมา โหราศาสตร์มีระบบต่าง ๆ มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกันในหลักการพื้นฐาน มีหลักฐานสนับสนุนที่เป็นเกล็ดประวัติที่เชื่อถือไม่ได้ วิธีทำนายก็ทำให้งงวยและตั้งอยู่บนความเชื่อที่ไม่ได้รับการพิสูจน์

2. ความสมเหตุสมผลของหลักฐานนำไปสู่การปฏิเสธความเชื่อในหลักการพื้นฐานของโหราศาสตร์อันได้แก่ ราศี ลัคนา เรือนชะตา เป็นต้น ดีนกล่าวว่า เป็นการยากที่จะเชื่อว่าโหราศาสตร์อยู่บนพื้นฐานของการสังเกตท้องฟ้าและพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ดาวอังคารขณะเกิดอยู่ใกล้ขอบฟ้าตะวันออกไม่สามารถจะเชื่อมโยงได้อย่างชัดเจนกับการประสบความสำเร็จด้านกีฬา ไม่ใช่เพราะว่าคนสมัยก่อนไม่มีอาชีพนักกีฬา แต่เพราะว่าผลของดาวอังคารไม่สามารถตรวจสอบได้โดยปราศจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่และวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่ทันสมัย

3. โหราศาสตร์สามารถอธิบายให้ถูกต้องได้เพียงกว้าง ๆ เมื่อคิดในการประเมินตนเอง สรุปผลจากข้อมูลเพียงบางส่วน และเป็นเพียงเหตุการณ์ที่บังเอิญเกิดขึ้นพร้อมกัน ในกรณีเมื่อนักโหราศาสตร์ถูกถามถึงระบบวิธีที่เขาใช้ในการทำนาย ส่วนใหญ่ก็จะตอบว่า “ใช้ได้” เนื่องจากพวกเขาพบว่าดวงชะต้ามักจะสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้มารับการทำนาย อย่างไรก็ตาม ดีนและมาเธอร์ยังกล่าวว่า “ยังไม่มีกรณีพิสูจน์ว่าการอธิบายบุคลิกภาพด้วยดวงชะตาที่ถูกต้องจะดีกว่าดวงชะตาที่คลาดเคลื่อนอย่างมีนัยสำคัญ”

จากการศึกษาของดร.ดีนนี้ ได้ผลสรุปออกมาว่า จากผลการศึกษาจะต้องกล่าวว่ากฎเกณฑ์ส่วนใหญ่ของโหราศาสตร์ไม่สอดคล้องกับผลการทดสอบทางวิทยาศาสตร์

แอนโทนี ฟิลิป สโตน ((Anthony Philip Stone) นักคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ผู้
พยายามศึกษาหาความจริงในโหราศาสตร์อินเดีย ได้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของการทำนาย
ทายทักโหราศาสตร์ กับวิทยาศาสตร์

ตารางที่ 2.1

แสดงการเปรียบเทียบวิทยาศาสตร์กับโหราศาสตร์

โหราศาสตร์	วิทยาศาสตร์
1. ความสัมพันธ์แบบสัจ สัมพันธ์	1. ความสัมพันธ์เชิงประจักษ์
2. ยอมรับความเป็นทฤษฎีทั้งหมดที่เป็นไปได้	2. ปฏิเสธทฤษฎีที่ไม่สอดคล้อง
3. ใช้ทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับแต่ละบุคคล	3. ใช้ทฤษฎีที่พิสูจน์ว่าเป็นจริง
4. ผู้ทำนายมีอำนาจทุกด้านในการทำนาย	4. ปฏิเสธความเชื่อที่ไร้ข้อพิสูจน์
5. ไม่มีความแน่นอนสม่ำเสมอในการทำนาย แต่ใช้การเสี่ยงทาย	5. มีความสม่ำเสมอ
6. ผลการทำนายไม่มีความแน่นอน	6. ผลลัพธ์คาดหวังได้

1. วิทยาศาสตร์เป็นการหาความรู้โดยการสังเกตและทดลองไม่ว่าจะเป็นทางตรง
หรือทางอ้อม ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน สามารถพิสูจน์ทดลองได้ แต่โหราศาสตร์ใช้
สัญลักษณ์เพื่อโยงความสัมพันธ์ ยกตัวอย่างเช่น พระจันทร์ข้างขึ้นหมายถึงการเกิดผลที่ดีขึ้น ซึ่ง
เชื่อมโยงกับธรรมชาติของความสว่างที่เพิ่มขึ้น หรือดาวอังคารมีสีแดงเชื่อมโยงกับความมีพลัง
เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับ ทหาร (Anthony Philip Stone, 1981, p. 199)

2. วิทยาศาสตร์จะปฏิเสธทฤษฎีที่เกิดจากผลการสังเกตและทดลองที่ไม่สม่ำเสมอ
สอดคล้องกัน ทฤษฎีที่ได้ผลไม่คงเส้นคงวาจะถูกคัดออก แต่โหราศาสตร์ยอมรับทฤษฎีหรือ
กฎเกณฑ์การทำนายทุกอย่างที่มี แม้บางอย่างจะขัดแย้งไม่สอดคล้องกันก็ตาม การอธิบาย
กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์จึงเข้าใจได้ทั่วไปและสมเหตุสมผล ในขณะที่โหราศาสตร์มีกฎเกณฑ์ที่
แตกต่างกันมากมาย ผู้ทำนายจะเป็นผู้เลือกใช้กฎเกณฑ์ที่ตนเห็นว่าเหมาะสม ในการทำนายแต่ละ
ครั้งหมดดุจจึงกุมอำนาจเบ็ดเสร็จ ผู้รับการทำนายจะต้องฟังแต่หมดดุจที่ตนไปใช้บริการเท่านั้น การ
ไปหาหมอดูคนอื่นอาจจะได้รับการทำนายที่ไม่ตรงกันได้ เนื่องจากบางครั้งการทำนายจะใช้การ
เสี่ยงทายและการหยั่งรู้เฉพาะตัวของหมอดูเอง และค่านายบางครั้งก็หาความแน่นอนไม่ได้

ความเชื่อด้านไสยศาสตร์

อานนท์ อภาภิรม (2515, น. 42 และ 75) ได้ให้ความหมายไสยศาสตร์ว่า หมายถึง อำนาจลึกลับของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การทำเครื่องรางของขลังและวัตถุมงคลต่าง ๆ เพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือเพื่อเป็นเมตตามหานิยม เมตตามหาเสน่ห์ และเวทมนตร์คาถา ความเชื่อทางไสยศาสตร์มีอิทธิพลมาจากการความเชื่อทางด้านโหราศาสตร์ด้วย เพราะเมื่อตรวจดวงชะตาพบว่ามีความเคราะห์หนักก็จะหันมาแสวงหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์ มีอำนาจปัดเป่าให้พ้นจากทุกข์ภัยได้ สิ่งที่มีอิทธิฤทธิ์ ในความเชื่อของคนไทยส่วนใหญ่ได้แก่ น้ำมันตรี คาถาอาคม และการสะเดาะเคราะห์ตามพิธีกรรมความเชื่อทางโหราศาสตร์ ปัจจุบันความเชื่อทางไสยศาสตร์นั้นยังมีอิทธิพลต่อสังคมไทยควบคู่ไปกับความเชื่อด้านโหราศาสตร์ นับตั้งแต่การแข่งขันกีฬา การเล่นการพนัน หรือแม้แต่ในระดับชาติการลงสมัครรับเลือกตั้งแต่ละครั้งผู้สมัครและพรรคการเมืองเองก็ยังมีพิธีกรรมบวงสรวงสะเดาะเคราะห์ และเรียกขวัญกำลังใจแก่ลูกพรรคด้วย

สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อทางด้านโหราศาสตร์การเมือง ซึ่งก็มีแนวคิดเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองดังต่อไปนี้

Charles (1951) กล่าวว่าโหราศาสตร์การเมือง (Political Astrology) เป็นสาขาของโหราศาสตร์ (Astrology) ที่เกี่ยวข้องกับ การเมือง รัฐบาล นักการเมือง กฎหมายและการปกครองประเทศหรือพลเมือง

Michael (2005) กล่าวถึงโหราศาสตร์การเมือง (Political Astrology) ว่า เป็นศิลปะและวิทยาศาสตร์ซึ่งมีวิธีการในการทำนายเหตุการณ์ที่สำคัญๆทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการเจริญเติบโตของสังคมและยังเชื่อด้วยว่าการทำนายทางการเมืองนั้นยังมีอิทธิพลต่อจิตใจของประชาชน

Raphael (2004) กล่าวว่าโหราศาสตร์บ้านเมือง (Mundane Astrology) เป็นสาขาที่สำคัญของวิทยาศาสตร์ที่พยากรณ์อนาคตของประเทศซึ่งสำคัญกว่าส่วนการพยากรณ์บุคคลหรือสิ่งของ โหราศาสตร์บ้านเมืองอาศัย ส่วนประกอบสำคัญคือ สัญลักษณ์ดาวเคราะห์ ตำแหน่งดาวเคราะห์ ผลของสุริยุปราคา ผลของจันทรคราส มาประกอบการพยากรณ์ เช่นแผ่นดินไหวเกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งดาวเคราะห์ มาประกอบการทำนายเหตุการณ์บ้านเมือง ทั้งการประกอบกิจการกับต่างประเทศ และการตัดสินใจทางการเมือง

พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์ (2537, น. 100) กล่าวว่าโหราศาสตร์การเมืองเป็นแขนงหนึ่งของโหราศาสตร์ที่มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์บนท้องฟ้ากับเหตุการณ์

บ้านเมืองในแง่มุมต่าง ๆ เช่น การเมือง ชะตาผู้นำ รัฐบาล โดยเปรียบเทียบประเทศเป็นเสมือนตัวบุคคลซึ่งการพยากรณ์ภายใต้เทคนิคด้านโหราศาสตร์การเมืองนั้นขึ้นอยู่กับดวงชะตาเป็นหลัก สำหรับคนไทยยังมีเหตุการณ์ที่ไม่มั่นคง หรือเหตุการณ์การเมืองที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้นจะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนที่มีความเชื่อ เกี่ยวกับโหราศาสตร์ ได้ใช้โหราศาสตร์เพื่อเป็นเครื่องมือในการบรรเทาทุกข์ และพยากรณ์เหตุการณ์ทางการเมืองในอนาคตและให้คำตอบต่อประชาชนเหล่านั้นได้

ดังนั้นจากที่กล่าวมาในข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อ เป็นความนึกคิด หรือความเข้าใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีเหตุผล หรือไม่มีเหตุผลก็ได้ ความเชื่อของคนในสังคมเป็นตัวกำหนดการแสดงออกทางพฤติกรรมของคนในสังคม การแสดงความเชื่ออาจจะเกิดขึ้น โดย สร้างสิ่งสมมติขึ้น เช่น ภูต ผี เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจของดวงดาว หรืออาจแสดงออกมาในรูปของคำพยากรณ์คำทำนายต่างๆ ความเชื่อจึงเป็นส่วนในการจัดระเบียบสังคมโดยเป็นส่วนหนึ่งของปทัสฐานทางสังคม (Social norms) โดยอาจสังเกตได้ว่าเมื่อมีบุคคลมีความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งย่อมมีเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำหรือพฤติกรรมที่สนองตอบต่อความเชื่อนั้น ๆ และถ้าเปลี่ยนความเชื่อจากเดิม พฤติกรรมนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย

การศึกษาเรื่องนี้ได้ใช้ แนวคิดเรื่องความเชื่อ ศึกษาความเห็นของผู้รับสารต่อข้อเขียนที่มีเนื้อหาด้านโหราศาสตร์การเมืองและใช้แนวคิดเรื่องความเชื่อ เพื่อศึกษาแนวทางในการนำเสนอข้อเขียนที่มีเนื้อหาด้านโหราศาสตร์การเมืองของสื่อหนังสือพิมพ์ให้วิธีการอย่างไร ในการนำเสนอการทำนายทางการเมืองที่มีผลการทำนาย ในการโน้มน้าวให้ ผู้อ่านเชื่อถือ คล้อยตาม เห็นคุณค่าหรือกระทำตามที่หนังสือพิมพ์ชักนำ

แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่ง (ปรมะ สตะเวทิน, 2540, น. 141-145) เช่นเดียวกับสถาบันสังคมอื่น ๆ ซึ่งในการดำเนินงานของสถาบันสื่อมวลชนย่อมมีผลกระทบต่อสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เนื่องจากในสังคมยังมีสังคมอื่น ๆ อีกมากมายซึ่งล้วนแล้ว แต่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ และพฤติกรรมของคนในสังคม ดังนั้น อิทธิพลที่สื่อมวลชนมีต่อสังคมและคนในสังคมจึงเป็นอิทธิพลที่มีเงื่อนไขและขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งจากการวิจัยสามารถสรุปผลของสื่อมวลชนที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของประชาชนได้ดังนี้

อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชน ซึ่งเป็นอิทธิพลโดยอ้อมไม่ใช่อิทธิพลโดยตรงขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ คือ

1. ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Predispositions) ผู้รับสารของสื่อมวลชนมีความคิดเห็น ค่านิยมและแนวโน้มที่จะปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อนที่จะรับสารแล้วเนื่องจากเป็นสมาชิกของสถาบันสังคมต่าง ๆ และมีการเกี่ยวข้องติดต่อกัน

2. การเลือกของผู้รับสาร (Selective Process) ความมีใจโน้มเอียงจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) เลือกตีความหมาย (Selective Interpretation) และเลือกจดจำสิ่งต่าง ๆ (Selective Retention) ซึ่งจากผลการวิจัยสรุปได้ว่าบุคคลจะเลือกรับสาร ตีความหมายและจดจำเรื่องที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจ

3. อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) ข่าวสารจากสื่อมวลชนไม่ได้ไปถึงประชาชนในทันทีแต่ต้องผ่านขั้นตอนอย่างน้อยที่สุด 2 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีบุคคลคือผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leader) เป็นตัวแทรกเพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารไปสู่คนอื่น ๆ ในชุมชนหรือในสังคม

4. ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อสารมวลชน (Economics Aspects) ในสังคมเสรีนิยม การดำเนินธุรกิจด้านสื่อมวลชนสามารถแข่งขันได้โดยเสรี ต่างฝ่ายเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปและประชาชนก็มีเสรีภาพในการที่จะเลือกเชื่อถือความคิดเห็นในความคิดเห็นหนึ่งได้ ประชาชนจะต้องใช้วิจารณญาณของตนในการตัดสินใจว่าจะเชื่อมวลชนใดดี

5. สื่อมวลชนจะสนับสนุนทัศนคติ ค่านิยม ความดีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้มีความเข้มแข็งขึ้นและพร้อมที่จะปรากฏออกมาเมื่อมีแรงจูงใจเพียงพอ หรือเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

6. บางกรณีสื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เปลี่ยนแปลงประชาชนได้เช่นกัน โดยการเสนอหนทางในการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม (Provide the Means for Change)

7. อิทธิพลของสื่อมวลชนมีลักษณะสะสม (Cumulative Impact) สามารถสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ ๆ แก่ประชาชนซึ่งไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน โดยการเสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อย ๆ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าประชาชนไม่ได้รับข้อมูลจากสื่อมวลชนในภาวะที่จิตใจว่างเปล่า ตรงกันข้ามประชาชนนั้นล้วน ความคิดเห็น ทัศนคติ ค่านิยมของตนเองมาก่อนรวมทั้งได้รับอิทธิพลจากบุคคลอื่น ๆ และสถาบันสังคมต่าง ๆ อยู่ก่อนแล้ว ดังนั้นอิทธิพลที่สื่อมวลชนพึงมีต่อประชาชน จึงเป็นแต่เพียงผู้สนับสนุน หรือเสริมย้ำเท่านั้น กล่าวคือ ในบางกรณีสื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงประชาชนในการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม (Provide the Means for Change)

แต่อิทธิพลในด้านการเปลี่ยนแปลงประชาชนของสื่อมวลชนนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว อาทิ คน ๆ หนึ่งอาจไม่พอใจในทัศนคติพฤติกรรมของตนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอีกต่อไป บุคคลผู้นี้จะพยายามแสวงหาแนวทางหรือทำที่ใหม่ สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นผู้เสนอหนทางในการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเมื่อบุคคลนั้นเห็นว่าสิ่งที่เสนอสอดคล้องกับความต้องการของเขา เขาก็จะเปลี่ยนพฤติกรรมได้ในที่สุด

สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ ๆ ให้เกิดแก่ประชาชนในกรณีนี้ บุคคลนั้น ๆ ไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ มาก่อนอย่างไรก็ตามทัศนคติและค่านิยมใหม่นี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นรับสารที่เสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ เท่านั้น อิทธิพลของสื่อมวลชนจึงมีลักษณะสะสม (Cumulative Impact) มิใช่อิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลได้ในทันทีทันใด หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนเป็นช่องทางการสื่อสารทางสังคมช่องทางหนึ่งที่ถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง จึงถือได้ว่าเป็นสถาบันที่ทรงคุณค่าทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสารหรือประชาชนนั่นเอง ผู้ศึกษาจึงนำแนวคิดอิทธิพลของหนังสือพิมพ์มาใช้ในการศึกษาเนื้อหาข่าวโหราศาสตร์การเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของผู้รับสาร

แนวความคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์

มาลี บุญศิริพันธ์ (2531, น. 1) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีความสำคัญมากประเภทหนึ่ง เป็นสิ่งที่ให้ข่าวสารและรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้อ่าน ไม่ว่าเหตุการณ์นั้นจะอยู่ไกล หรือ ใกล้ผู้อ่าน หนังสือพิมพ์ได้มีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของคนอย่างมาก และมีความใกล้ชิดกับพัฒนาการทางสังคมเศรษฐกิจ และ การเมืองการปกครอง โดยเฉพาะในสังคมประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย

ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 ให้คำจำกัดความของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า หนังสือพิมพ์ คือสิ่งพิมพ์ซึ่งมีชื่อจำหน่ายเช่นเดียวกัน และออกหรือมีเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม

ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ข่าวและความเห็น เป็นต้น เสนอประชาชนตามปรกติออกเป็นรายวัน

กันทิมา ธนะโสภณ ได้ให้ความหมายของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า หนังสือพิมพ์ คือ สิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันไป เช่น รายวัน รายสัปดาห์ รายบักษ์ หรือรายเดือน มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่จำนวนหลายแผ่นพับ ไม่มีการเย็บเข้าเล่ม เสนอข่าวสารต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สิ่งที่น่าเสนอจะต้องมีความใหม่สด เป็นเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิด

มีความน่าสนใจ นอกจากเสนอข่าวสารแล้วต้องนำเสนอบทความและคอลัมน์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสดงความคิดเห็นเหตุการณ์ที่กำลังเป็นที่สนใจของคนทั่วไปในขณะนั้นด้วย

จากความหมายของหนังสือพิมพ์ข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์ คือ สิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่ง ลักษณะกระดาษเป็นแผ่นซ้อนพับไม่เย็บเล่ม มีกำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ในระยะเวลาที่แน่นอน ปัจจุบันหนังสือพิมพ์รายวันกำหนดออกจำหน่าย 2 รอบ รอบเช้าและรอบบ่าย ซึ่งเรื่องราวที่น่าสนใจในหน้าหนังสือพิมพ์จึงต้องใหม่สด น่าสนใจ (สิริวรรณ นันทจันทุล, 2543, น. 41-42)

จากความหมายของหนังสือพิมพ์ข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Newspaper คือ สิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่ง ลักษณะกระดาษเป็นแผ่นซ้อนพับไม่เย็บเล่ม มีขนาดประมาณ 21 นิ้ว x 16 นิ้ว จำนวนหน้าประมาณ 16-30 หน้า ข้อความที่ตีพิมพ์แบ่งเป็นคอลัมน์ประมาณ 5-10 คอลัมน์ มีกำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ในระยะเวลาที่แน่นอน ปัจจุบันหนังสือพิมพ์รายวันกำหนดออกจำหน่าย 2 รอบ รอบเช้าและรอบบ่าย ส่วนเนื้อหาในหนังสือพิมพ์จะเสนอข่าวสารต่าง ๆ อาทิ ข่าวสังคม เศรษฐกิจ การเมือง อุบัติเหตุ อาชญากรรม กีฬา บันเทิง การศึกษา เป็นต้น ทั้งเรื่องราวในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งยังตีพิมพ์บทความแสดงความคิดเห็น บทความวิจารณ์ บทความให้ความรู้ และบทความพิเศษ นอกจากนี้ยังมีคอลัมน์ประจำในเรื่องต่าง ๆ ปัจจุบันหนังสือพิมพ์ได้ตีพิมพ์เรื่องสั้น และ/หรือบทละครโทรทัศน์ต่าง ๆ เผยแพร่อีกด้วย เรื่องราวที่น่าสนใจในหน้าหนังสือพิมพ์ต้องใหม่สด น่าสนใจ (สิริวรรณ นันทจันทุล, 2543, น. 41-42)

หน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2537, น. 4) มีดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ในการให้ข่าวสาร (To inform) เป็นหน้าที่หลักที่หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้อ่านได้รับรู้ ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง (Fact) เนื้อหาที่มีความชัดเจนครบถ้วนบริบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านได้มีข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่อไปได้
2. หน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ (To give opinion) หน้าที่นี้เป็นหน้าที่ที่หนังสือพิมพ์กระทำโดยการนำเสนอแนะออกมาในรูปบทความ บทความวิจารณ์ และบทบรรณาธิการ การแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ต้องไม่มีการลำเอียง และต้องยึดถืออยู่กับความถูกต้องเหมาะสม
3. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (To entertain) ทำให้เกิดความผ่อนคลายแก่ผู้อ่าน
4. หน้าที่ในการเป็นสื่อโฆษณา (To Advertise) หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ในการโฆษณาสินค้า และให้ข่าวสารเพื่อช่วยในการตัดสินใจแก่ผู้ซื้อได้ด้วย ทำให้เกิดอำนาจการซื้อ ซึ่งส่งผลให้มีการแข่งขันทางธุรกิจและเกิดการพัฒนาด้านธุรกิจ

ประเภทของหนังสือพิมพ์

แบ่งตามการประเมินคุณค่า แบ่งได้ 2 ลักษณะ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2537, น. 44-46) ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ (Quality Newspaper) หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มักจะเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีสาระ ผู้อ่านต้องใช้ความรู้ ความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นจึงจะเข้าใจเรื่อง เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการศึกษา ข่าวศิลปวัฒนธรรม ข่าวสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความรู้ ความคิด มากกว่าที่จะเน้นเรื่องซึ่งกระทบอารมณ์ความรู้สึก หรือเรื่องบันเทิงอารมณ์ ซึ่งผู้อ่านต้องมีการศึกษาพอสมควร จึงจะอ่านเรื่องได้เข้าใจดี ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายจึงแคบ ปริมาณการจำหน่ายหรือยอดขายจึงไม่สูงมากนัก ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์ที่จัดอยู่ในหนังสือพิมพ์คุณภาพ ได้แก่ มติชน บ้านเมือง สยามรัฐ แนวหน้า ไทยโพสต์

2. หนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณ (Quantitative Newspaper) หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มักจะไม่นับเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้ ความคิด มากนัก แต่จะเน้นเรื่องที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึก ผู้อ่านจึงไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความคิด ขณะอ่านก็สามารถเข้าใจเรื่องได้ เช่น ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวอาชญากรรม ข่าวนักร้อง นักแสดง คนในวงการบันเทิง เรื่องแปลก ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้อ่านทุกระดับการศึกษาสามารถอ่านเข้าใจเรื่องได้ ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายจึงกว้าง ปริมาณการผลิตการจำหน่ายจึงสูงกว่าหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ หนังสือพิมพ์ประเภทนี้จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม (Popular Newspaper) ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์ที่จัดอยู่ในหนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณมีหลายฉบับเช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด เป็นต้น

นอกจากนี้การแบ่งประเภทหนังสือพิมพ์ (ณรงค์ สมพงษ์, 2543, น. 136) ยังสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. หนังสือพิมพ์รายวัน (daily newspaper) คือหนังสือพิมพ์ที่มีการจัดพิมพ์ออกจำหน่ายอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน ข่าวที่ลงตีพิมพ์จะต้องเป็นข่าวสดซึ่งเกิดขึ้นอย่างช้าไม่เกิน 2-3 วัน หากมีข่าวที่เกิดขึ้นนานเกินไปจะทำให้คุณค่าของหนังสือพิมพ์ลดน้อยลง หนังสือพิมพ์รายวันจะมีคุณค่าเฉพาะวันที่ออกเท่านั้น หากพ้นกำหนดวันนั้นไปแล้วหนังสือพิมพ์ก็จะหมดคุณค่าของหนังสือพิมพ์ลดน้อยลง หนังสือพิมพ์รายวันจะมีคุณค่าเฉพาะวันที่ออกเท่านั้น หากพ้นกำหนดวันนั้นไปแล้วหนังสือพิมพ์ก็จะหมดคุณค่าไปตามความรู้สึกของสาธารณชน เนื่องจากเห็นว่าข่าวต่าง ๆ จะไม่ทันสมัย เพราะมีเหตุการณ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้นแล้ว

2. หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ (Week newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่ตีพิมพ์และออกจำหน่ายสัปดาห์ละ 1 ฉบับทุก ๆ สัปดาห์ ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือพิมพ์ที่เน้นการนำเสนอข่าว

เฉพาะด้าน เช่น ข่าวธุรกิจ ข่าวเศรษฐกิจ เป็นต้น หรือเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่มีปริมาณจำหน่ายไม่มากนัก เช่นหนังสือพิมพ์ที่ออกในต่างจังหวัด จะนำเสนอข่าวเฉพาะเหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นเฉพาะในท้องถิ่นนั้น ไม่นิยมลงข่าวที่มีในหนังสือพิมพ์รายวันแล้ว แต่บางฉบับอาจจะออกเป็นรายปักษ์ 2 สัปดาห์ต่อฉบับ

3. หนังสือพิมพ์เฉพาะกลุ่ม (Special newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่จัดทำขึ้นเฉพาะในกลุ่มหรือสมาคมเท่านั้น เช่น หนังสือพิมพ์ที่ออกโดยองค์กรต่าง ๆ โดยมักจะออกเป็นรายเดือนหรือรายสามเดือน มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับข่าวสาร ความรู้เฉพาะขององค์กรนั้น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิสิตนักศึกษา หนังสือพิมพ์รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

4. หนังสือพิมพ์ทดลอง (Experimental newspaper) มีลักษณะเดียวกับหนังสือพิมพ์เฉพาะกลุ่มแต่ตีพิมพ์เพื่อการฝึกหัดออกหนังสือพิมพ์ เพื่อเสริมหลักสูตรในวิชาการที่เรียนอยู่ในโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษา มักจะทำขึ้นในระยะเวลาสั้น ๆ และมีขนาดเล็กกว่าหนังสือพิมพ์ทั่วไป

เนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์

ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของข่าวไว้ว่า ข่าวคือ คำบอกเล่าเรื่องราว ซึ่งโดยปกติมักเป็นเรื่องเกิดใหม่เป็นที่สนใจ คำบอกกล่าว คำเล่าลือ

พิศิษฐ์ ชวลาธวัช ได้กล่าวถึงความหมายของข่าวไว้ว่า ข่าว คือ ความเป็นจริงที่สมบูรณ์ (Completely true) เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง รวมถึงข้อคิดเห็นด้วย ดังนั้นสิ่งที่ถูกบันทึกในเนื้อหาข่าวต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ยืนยันได้ไม่ เรื่องราวเหล่านั้นบางครั้งอาจส่งผลกระทบต่อคนหมู่มากทั้งระดับท้องถิ่น หรือมวลมนุษยโลก และเมื่อเป็นข่าวสู่สาธารณชนสามารถก่อให้เกิดความเข้าใจในตัวเองได้ (สิริวรรณ นันทจันทุล, 2543, น. 71-72)

ดูแอนด์ แบริดเลย์ (Duane Bradley) ให้คำนิยามว่า ข่าวคือรายงานอันสุจริตและสมบูรณ์ของอุบัติการณ์ที่เป็นผลประโยชน์ หรือที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสาธารณชน

โจเซฟ พูลิเชอร์ (Joseph Pulitzer) บิดาแห่งวงการวารสารศาสตร์ และเจ้าของหนังสือพิมพ์นิวยอร์ก เวิลด์ (New York World) อันลือชื่อชี้แนะให้นักข่าวในกองบรรณาธิการของเขาหาเรื่องราวประเภทที่มีลักษณะ เพิ่งเกิดใหม่ ๆ มีความแตกต่างจากเรื่องอื่น ๆ เป็นเรื่องราวอารมณ์ เรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ น่าตื่นเต้น เรื่องแปลก ๆ ไม่เหมือนเรื่องใด ๆ เรื่องราวรู้เรื่องน่าเห็น เรื่อง

กระจุกกระจิม น่าขบขัน เรื่องประหลาด และเรื่องที่มีมักจะเป็นที่โจษจันถึง (สิริทิพย์ ชันสุวรรณ, 2543, น. 141)

นอกจากคำนิยามข้างต้นแล้ว ความหมายของข่าวยังมีอีกมากมายคือ

ข่าว คือ สิ่งที่ผู้อ่านต้องทราบ

ข่าว คือ สิ่งที่ประชาชนต้องการจะอ่านและสิ่งดังกล่าวนั้นจะต้องไม่ละเมิด บทบัญญัติแห่งกฎหมายและศีลธรรม

ข่าว คือ สิ่งที่เกิดขึ้นและประชาชนให้ความสนใจ

ข่าว คือ ความถูกต้องและทันต่อเวลาของสิ่งที่เกิดขึ้น การค้นพบสิ่งใหม่ ๆ รวมทั้ง เรื่องราวต่าง ๆ ที่สามารถจำแนกออกเสนอเพื่อความพอใจหรือเพื่อความสนใจของผู้อ่านได้

ข่าว คือ ข้อเท็จจริงที่สำคัญเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้น เหตุการณ์หรือแนวคิดซึ่ง บุคคลสนใจ ซึ่งมีผลหรือมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ หรือความผาสุกของมนุษย์

ข่าว คือ สิ่งที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ตัดสินใจเลือกลงพิมพ์ เพื่อเสนอต่อผู้อ่าน

สรุปได้ว่า ข่าวคือ รายงานของเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่น่าสนใจ มิใช่เพียงเหตุการณ์ หนึ่งเหตุการณ์ใดเท่านั้น แต่ข่าวจะเป็นเรื่องราวมีคนรายงานให้เราทราบสาระสำคัญของข่าว ต้องเป็นรายงานเหตุการณ์ปัจจุบันที่ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการเห็นพ้องต้องกันว่าประชาชนควร รับทราบเหตุการณ์หรือเรื่องราวนั้น ๆ ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าวจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ อย่างมากในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่า เหตุการณ์ใดควรได้รับการรายงานหรือไม่ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2537, น. 21)

การเขียนพาดหัวข่าวและหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์

หน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นหน้าเป็นตาของหนังสือพิมพ์และยังแสดง เอกลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ ด้วย หน้าหนึ่งจึงทำหน้าที่สำคัญที่สุดเป็นเสมือนตัวโชว์ สินค้าที่จะดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้ทันที

จากความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหน้าหนึ่งจะมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากหน้า อื่น ๆ ดังที่ ชวรัตน์ เชิดชัย ได้กล่าวไว้ว่า หน้าแรก (หน้าหนึ่ง) เสนอข่าวประจำวันมากกว่าข่าวอื่น ข่าวซึ่งลงในหน้าหนึ่งมักจะเสนอข่าวยาวและมีรายละเอียดมากกว่าการจัดหน้าจึงยุ่งยากเพราะต้องลง ข่าวจำนวนมากและต่อข่าวส่วนที่เหลือในหน้าอื่น ๆ

มาลี บุญศิริสัมพันธ์ (2531, น. 75-76) อธิบายถึงกระบวนการเขียนข่าว พาดหัวข่าว และวัตถุประสงค์ของหัวข่าวว่า หลังจากต้นฉบับได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงให้

กระชับแล้ว ขั้นตอนต่อไปของการบรรณาธิการ คือ การเขียนพาดหัวข่าวที่จะเป็นส่วนที่ดึงดูดความสนใจ และบอกให้ผู้อ่านรู้ว่า แต่ละวันมีข่าวอะไรน่าสนใจบ้าง และข่าวนั้นมีประเด็นสำคัญตรงไหน สมควร กวียะและมาลี บุญศิริสัมพันธ์ ยังบอกอีกว่าหัวข่าวเปรียบเสมือนตัวสินค้าที่จะสร้างความน่าสนใจให้คนอยากเดินเข้าร้าน อ่านเนื้อหาแล้วยังเป็นแหล่งข่าวปากต่อปากว่าในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ มีข่าวที่น่าสนใจอะไรบ้าง การเขียนพาดหัวข่าวจึงต้องคำนึงถึงหน้าที่และวัตถุประสงค์สำคัญคือ

1. ดึงดูดความสนใจ เพื่อสร้างความสนใจต่อผู้อ่านโดยเสนอประเด็นสำคัญของข่าว เมื่อผู้อ่านสะดุดใจในหัวข่าวแล้ว ย่อมมีแนวโน้มอยากอ่านรายละเอียดข่าวว่ามีความเป็นมาอย่างไร วัตถุประสงค์นี้จะสำเร็จเมื่อผู้หยิบหนังสือขึ้นดูแล้วซื้อไปอ่านต่อ หัวข่าวจึงเป็นส่วนสำคัญในการเชื้อเชิญให้ผู้อ่านซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นให้ได้ การเขียนพาดหัวข่าวจึงต้องมุ่งใช้คำและภาษาให้กระชับได้ใจความสื่อความหมายได้ทันทีภายในเนื้อที่จำกัด

2. เพื่อให้สาระสำคัญของข่าว เพื่อให้ผู้อ่านทราบสาระสำคัญของข่าวได้ทันที เป็นการประหยัดเวลาการอ่านข่าว หัวข่าวที่ดีควรบอกถึงสาระของเรื่องนั้น ๆ ต่อผู้อ่านให้ทราบอย่างรวดเร็ว

3. บอกลำดับความสำคัญของข่าว พาดหัวข่าวจะบอกว่าข่าวใดสำคัญมาก ข่าวใดสำคัญน้อย โดยการใช้ขนาดของตัวพิมพ์ที่แตกต่างกัน ข่าวที่บรรณาธิการเห็นว่ามีประเด็นสำคัญจะใช้ตัวอักษรตัวใหญ่กว่าข่าวที่มีความสำคัญน้อย จึงเท่ากับเป็นการจัดลำดับความสำคัญของข่าว

ประกาศรี สี่ห้าไพ กล่าวไว้ว่า ภาษาหนังสือพิมพ์ เป็นภาษาอิสระตามลักษณะของวิชาชีพ เป็นการใช้ถ้อยคำที่สะดุดใจ ทำให้คนอ่านสนใจ นักหนังสือพิมพ์มีสำนวนเฉพาะตน การใช้ภาษาจึงหลากหลายไปตามข้อคิด ความเห็น และรูปแบบสำนวนของแต่ละคน ลักษณะการใช้ภาษามีทั้งการพาดหัวข่าวนั้นซึ่งมีความจำกัดในเนื้อที่ของกระดาษ การหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่จำเจ และต้องย้ำเน้นในจุดที่ต้องการสื่อสารไปยังมวลชนอย่างรวดเร็ว ฉับไว ทันเหตุการณ์ ในการเสนอข่าว ความคิดเห็นกระตุ้นเร้าใจสร้างสรรค์สังคม

ประทีป วาทิกทินกร กล่าวไว้ว่า พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ มักจะเป็นคำแปลก ๆ ที่สะดุดตา และเร้าความสนใจ ซึ่งผู้อ่านจะเข้าใจได้ด้วยความเคยชิน เช่น เทกระจาด สาดกระสุนสังหารโหด บินด่วน เป็นต้น

บุญยงค์ เกศเทศ กล่าวไว้ว่า การเขียนพาดหัว หมายถึง การเขียนถ้อยคำในลักษณะบอกกล่าวสั้น ๆ กระชับ รัดกุม เพียงประโยคเดียว หรือสองถึงสามประโยค มักนิยมใช้

ถ้อยคำที่เร้า ปลุกอารมณ์ผู้อ่าน ชวนให้ติดตาม เกี่ยวกับการพาดหัวหนังสือพิมพ์นี้ ได้มีผู้กล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า การพาดหัวข่าว (Headline) คือการนำประเด็นสำคัญของข่าวมาพาดหัวหนังสือพิมพ์ เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าวันนี้เกิดอะไรขึ้นบ้าง โดยใช้ตัวอักษรตัวใหญ่กว่าธรรมดา ใช้เพียงข้อความสั้นๆ แต่สามารถเสนอสาระสำคัญให้แก่ผู้อ่านได้พิจารณาเลือกอ่านรายละเอียดข่าวที่ตนสนใจได้ ทั้งยังสามารถบอกภาพลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ ด้วย การพาดหัวข่าวจะต้องใช้ทักษะการเลือกถ้อยคำภาษาอย่างมาก เพราะต้องดึงดูดความสนใจและกระทบต่อความรู้สึกของผู้อ่านไปพร้อม ๆ กับการใช้ถ้อยคำที่สั้นที่สุดให้สามารถอธิบายเนื้อความข่าวได้มากที่สุด

การพาดหัวนั้นมีความมุ่งหมาย 2 ประการ คือ

1. บันทึกรายข่าว คือข้อความที่ใช้พาดหัวนั้น เท่ากับหัวใจหรือสาระสำคัญ ซึ่งมีอยู่ในเนื้อข่าว (ข่าวโดยละเอียดตีพิมพ์ไว้ตอนล่าง) ข้อความที่พาดหัวนั้นต้องให้ผู้อ่านรู้เรื่องสำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นโดยใช้เวลาน้อยที่สุด ฉะนั้นข้อความที่พาดหัวแม้จะสั้นไม่กี่คำก็ต้องเป็นข้อความชัดเจน แม้ว่าผู้อ่านจะไม่ได้อ่านข่าวละเอียด ก็พอจะรู้เรื่องราวข่าวสำคัญนั้นได้

2. ขายข่าว เป็นการแจ้งความให้ผู้อ่านรู้ว่าหนังสือพิมพ์ได้ข่าวสำคัญอะไรมาแพร่เป็นการชักจูงให้ประชาชนซื้อหนังสือพิมพ์ ฉะนั้นหนังสือพิมพ์ที่พาดหัวข่าวร้องนำตื่นเด่นย่อมที่จูงใจให้คนซื้อ ด้วยอยากรู้อะไรรายละเอียดเป็นอย่างไร

ประเภทของข่าว (สิริวรรณ นันทจันทุล, 2543, น. 76) ซึ่งพิจารณาในแง่ระดับข่าวแบ่งได้ 2 ประเภทได้แก่

1. ข่าวหนัก (Hard News) หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาสาระให้ประโยชน์ทางความรู้ ความคิดมากกว่าความบันเทิง ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องราวที่เข้าใจยาก ต้องอาศัยเวลาติดตามข่าวอย่างต่อเนื่อง ผู้รับสารจะต้องศึกษาถึงภูมิหลังเรื่องราวนั้นจึงจะเข้าใจได้ดี อีกทั้งจะต้องใช้ความคิดตรึกตรองเรื่องราวภายหลังจากอ่านข่าวแล้ว เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าววงการยุติธรรม ข่าวศาสนา ข่าวการศึกษา ข่าวสิ่งแวดล้อม ข่าววัฒนธรรม ข่าวเทคโนโลยี ข่าววิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2. ข่าวเบา (Soft News) หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาสาระให้ความบันเทิงมากกว่าให้ความรู้ความคิด เป็นเรื่องราวที่เข้าใจง่าย ไม่ต้องใช้สติปัญญามากนัก มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวบันเทิง ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวกีฬา ข่าวข้อโกง เป็นต้น

ประเภทข่าวซึ่งพิจารณาในแง่ระดับความรู้สึกตอบสนองของผู้อ่าน แบ่งได้ 2 ประเภท

1. ข่าวที่ผู้อ่านมีความรู้สึกตอบสนองในทันที (Immediate Reward News) หมายถึงข่าวที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความไหว้รู้สึกทันทีที่ได้อ่านข่าวนั้น ไม่ว่าจะ เป็นความรู้สึกทางบวก เช่น สนุกสนาน ขบขัน ตื่นเต้น ยินดี ปลาบปลื้ม เป็นต้น หรือความรู้สึกทางลบ เช่น เสียใจ เศร้า โศก หดหู่ สิ้นเวช เคียดแค้น เป็นต้น แต่เป็นการตอบสนองในระยะเวลาดังนั้น ๆ ไม่นานความรู้สึกนั้นก็จางหายไปข่าวในประเภทนี้ได้แก่ ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวอุบัติเหตุ เป็นต้น

2. ข่าวที่ผู้อ่านมีความรู้สึกตอบสนองช้า (Delayed Reward News) หมายถึงข่าวที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความไหว้รู้สึกช้าเมื่ออ่านข่าวจบแล้ว เพราะผู้อ่านต้องใช้ความคิดความรู้ ประสบการณ์พิจารณาเนื้อหาเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ อย่างถ่องแท้ และโดยธรรมชาติของข่าวประเภทนี้ก็จะไม่กระตุ้นหรือเร้าอารมณ์ของผู้อ่านมากนัก ข่าวประเภทนี้ได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าวการปกครอง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการศึกษา เป็นต้น

ประเภทข่าวซึ่งพิจารณาจากวิธีการนำเสนอข่าว แบ่งได้ 2 วิธีดังต่อไปนี้

1. ข่าวที่วิธีการเสนอข่าวเน้นที่เหตุการณ์ (Event-centered) เน้นที่เนื้อหาสาระโดยตรง (Straight News) หมายถึงข่าวที่เสนอเนื้อหาสาระข้อเท็จจริง ตรงไปตรงมาตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ข่าวจับพ่อค้ายาบ้า เนื้อหาจะเสนอข้อมูลว่า ใครจับ ถูกจับที่ไหน เมื่อไร สภาพเหตุการณ์ที่ถูกจับเป็นอย่างไร จำนวนยาบ้ามีเท่าไร เป็นต้น

2. ข่าวที่วิธีการเสนอข่าวเน้นที่กระบวนการเกี่ยวเนื่องของข่าว (Process centered) หรือเรียกว่า (Interpretative News) กล่าวคือ การนำเสนอข่าวในลักษณะนี้จะเน้นที่การอธิบาย การตีความ หรือการแปลความหมาย การนำความเห็นของผู้เกี่ยวข้องมาสนับสนุนมากกว่าการนำเสนอเนื้อหาสาระของข่าวโดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ผลกระทบจากเหตุการณ์นั้นว่ามีต่อใครบ้าง และเพื่อเร้าความสนใจของผู้อ่านให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น สงสัย เห็นอกเห็นใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน การนำเสนอข่าวเช่นนี้จะใช้ลีลาการเขียนแบบสารคดี

เนื้อหาบทบรรณาธิการ

ศัพท์านุกรมคือสารมวลชนระบุความหมายของบทบรรณาธิการไว้ว่า บทบรรณาธิการในความหมายแรกหมายถึง ข้อเขียนที่ลงในช่องบทบรรณาธิการ ซึ่งเป็นข้อเขียนแสดงทัศนะของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นโดยส่วนรวม โดยปกติจะไม่มีชื่อผู้เขียน เพราะถือว่าเป็นของ

หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นอยู่แล้ว ส่วนในความหมายอย่างกว้างขวางหมายถึง ข้อเขียนที่มุ่งแสดงความ คิดเห็นซึ่งตีพิมพ์ในหน้าบรรณาธิการด้วย

จอห์น โคเฮนเบิร์ก (John Hohenberg) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงความหมายของคำนี้ไว้ ตอนหนึ่งว่า มีคำจำกัดความมากมายเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นของบทบรรณาธิการ แต่ แน่แน่นอนว่าควรมีความหมายมากกว่าเสียงของเจ้าของหรือเครื่องมือสำหรับเสริมผลประโยชน์หรือ ความคิดเห็นของบรรณาธิการเท่านั้น บทบรรณาธิการควรจะต้องมีสิทธิ์มีเสียงในฐานะผู้แทนของ ชุมชนหรือประเทศชาติโดยส่วนรวม (มาลี บุญศิริพันธ์, 2531, น. 659)

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของบทบรรณาธิการไว้ว่า บทบรรณาธิการ คือ ข้อเขียนที่บรรณาธิการหรือนักเขียนชั้นนำเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็นอันเป็นแนวทางของหนังสือ นั้น ๆ บทนำก็ว่า

สรุปได้ว่า บทบรรณาธิการหรือบทนำ คือบทความที่แสดงทัศนะที่มีต่อเรื่องใดเรื่อง หนึ่งของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น บทความนี้อยู่ในความดูแลของกองบรรณาธิการที่จะมอบหมายให้ กองบรรณาธิการเป็นผู้เขียน หรือมอบหมายให้ผู้เขียนคนใดเป็นผู้เขียนประจำหรือหมุนเวียนกันไป ตามความถนัดของนักเขียนแต่ละคนก็ได้ ทั้งนี้แนวคิดที่นำเสนอในบทบรรณาธิการถือเป็นจุดยืน ทางความคิดหรือแสดงนโยบายหลักของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น

ลักษณะของบทบรรณาธิการจะเป็นบทความที่มีเนื้อหาไม่ยาวนัก ปรากฏในคอลัมน์ ประจำหนังสือพิมพ์ เช่น หน้า 2 หน้า 3 เป็นต้น อยู่ภายในกรอบที่มีชื่อหนังสือพิมพ์ คำขวัญประจำ ของหนังสือพิมพ์และไม่ลงนามผู้เขียนบทบรรณาธิการ เพราะถือว่าเป็นแนวคิดร่วมกันของกอง บรรณาธิการหรือหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น (สิริวรรณ นันทจันทร์, 2543, น. 178-179)

เนื้อหาบทความ

กันทิมา ธนะโสภณ (2530, น. 393) ได้กล่าวถึงบทความว่า บทความเป็นข้อเขียน ที่มีลักษณะบางอย่างที่เหมือนกันและแตกต่างกันกับเรียงความ ส่วนที่เหมือนกันคือมีคำนำ เนื้อ เรื่องและสรุป ส่วนลักษณะที่แตกต่างกับเรียงความตรงที่เรียงความมุ่งแสดงความรู้ ความคิด เกี่ยวกับเรื่องนั้นเพียงอย่างเดียว แต่เรียงความเขียนขึ้นเพื่อแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องหรือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นข้อเขียนซึ่งแสดงถึงความรู้ ความคิดในเรื่องทั่ว ๆ ไป และมักจะเกี่ยวกับ ข่าวสำคัญ ๆ ในระยะนั้น

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของบทความไว้ว่า บทความ คือ ข้อเขียนซึ่งจะ เป็นรายงานหรือการแสดงความคิดเห็น มักตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ วารสาร สารานุกรม เป็นต้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้กล่าวถึงบทความ และลักษณะที่น่าสังเกตของบทความในหนังสือพิมพ์ไว้ พอสรุปได้ว่า บทความหมายถึงเรื่องที่ทำให้สาระ ข้อเท็จจริง ความรู้ เสนอความคิดเห็น แตกต่างจากบันเทิงคดี บทความในหนังสือพิมพ์จะมีลักษณะที่น่าสังเกตดังนี้

1. บทความมีเนื้อหาไม่ยาวมากนัก มักจะเป็นบทความสั้น ๆ หลาย ๆ เรื่องมากกว่าจะเป็นเรื่องยาว ๆ เรื่องเดียว

2. บทความจะใช้ย่อหน้าสั้น ๆ เพราะหนังสือพิมพ์มีเนื้อหาที่จำกัด บางบทความมีความกว้างเพียงคอลัมน์เดียว มีบทความจำนวนน้อยที่ได้ตีพิมพ์เต็มหน้า เมื่อมีเนื้อที่แคบจึงต้องชอยเป็นย่อหน้าสั้น ๆ

3. บทความที่เขียนให้คนทั่ว ๆ ไปอ่าน จึงมักนำเรื่องพื้น ๆ ที่รู้ ๆ กันอยู่แล้วมาตีพิมพ์

4. บทความอาจจะนำเรื่องเล็ก ๆ ที่หลายคนมองข้าม มาเติมสีสันให้นำอ่าน

5. บทความจะเน้นเนื้อหาที่ตัวเหตุการณ์ และแนวโน้มในอนาคต

6. การจัดระเบียบโครงสร้างในบทความอาจไม่ค่อยมีระเบียบมากนัก เพราะเวลาจำกัด

7. ภาษาที่ใช้ในบทความ มักจะเขียนให้เห็นภาพ ใช้ภาพพจน์ แทรกอารมณ์ขัน เสียดสี ประชด เหน็บแนม ยั่วล้อ

จากความหมายของบทความดังกล่าวสรุปได้ว่า บทความคือความเรียงประเภทหนึ่ง ซึ่งมีจุดประสงค์หลายลักษณะ เช่น เพื่อแสดงความรู้ เสนอข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ตั้งข้อสังเกต วิเคราะห์วิจารณ์ ประเมินค่า ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การเขียนบทความต้องเขียนอย่างมีหลักฐานมีเหตุผล น่าเชื่อถือ หากมีข้อเสนอนะใด ๆ ต้องเป็นไปในทางสร้างสรรค์ (สิริวรรณ นันทจันทรู, 2543, น. 123-124)

แนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่เก่าแก่ที่นักวิชาการและมวลชนยังคงให้ความสนใจเป็นอย่างมากเนื่องจากเนื้อหาข่าวสารในหนังสือพิมพ์ที่มีอิทธิพลต่อปัจเจกบุคคลและสังคมเนื้อหาข่าวสารในหน้าหนังสือพิมพ์ที่น่าเสนอนั้น ก่อให้เกิดอารมณ์ ความคิดเห็น และความสนใจของผู้อ่านเกี่ยวกับเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นไปในสังคมหากจะจัดประเภทของอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ต่อสังคมพอจะจำแนกได้ ดังนี้ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2537, น. 16-18)

1. อิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมือง การเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองและเศรษฐกิจของหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการรายงานข่าว การแสดงความคิดเห็นของบทความ บทวิเคราะห์ หรือคอลัมน์ต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อการก่อทัศนคติ ความคิดเห็นและ/หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้อ่านในระดับหนึ่งเสมอ เช่น การมีส่วนร่วมสนทนา/ถกเถียงทางการเมือง สร้างบรรยากาศทางการเมืองให้ชัดเจนขึ้น เกิดความรู้สึกเข้าใจ มีความกระตือรือร้นในการออกเสียงเลือกตั้ง การพิพากษาวินิจฉัยข้อขัดแย้งและสถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ความสนใจในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาล ฯลฯ เนื่องจากปัจจุบันการเมืองและเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อทุกคนในสังคมอย่างยากจะแยกออก การทำหน้าที่ให้ข่าวสารความรู้ทางการเมืองและเศรษฐกิจของหนังสือพิมพ์จึงจำเป็นต้องถือปฏิบัติอย่างรอบคอบและรับผิดชอบเพื่อให้ประชาชนสามารถยึดเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพียงพอสำหรับประกอบการตัดสินใจตามกระบวนการประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง

2. อิทธิพลทางสังคมเห็นได้ชัดว่าหนังสือพิมพ์มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างสรรค์หรือทำลายค่านิยมสังคมได้การรายงานข่าวเกี่ยวกับความเป็นไปของสังคมจำต้องกระทำอย่างรอบคอบระมัดระวังซึ่ง กล่าวได้ว่าอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ต่อสังคมมีมากมายหลายระดับตั้งแต่ระดับย่อยที่สุดภายในครอบครัวจนกระทั่งถึงระดับชาติสามารถส่งผลทั้งทางบวกและทางลบแต่เพราะสื่อมวลชนเป็นสื่อที่เสนอความหลากหลายให้กับมวลชนยากที่จะกำหนดขอบเขตของข่าวสารเฉพาะกลุ่มบุคคลหนึ่ง บุคคลใดนั้น หนังสือพิมพ์ในฐานะนายด่านทางข่าวสารจึงมักได้รับการยกย่องชื่นชมพอ ๆ กับการถูกวิพากษ์วิจารณ์เรียกร้องให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและจิตสำนึกในการเสนอข่าวสารให้เหมาะสมและสมดุลไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคมโดยเฉพาะเยาวชนของชาติมองในแง่ดีข้อวิพากษ์วิจารณ์เหล่านั้นน่าจะเป็นแรงจูงใจทางสังคมที่ดีในการกำกับกรปฏิบัติหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ให้เดินไปในทางที่ควรเป็นโดยเฉพาะในกลุ่มนักปฏิบัติที่ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่และอิทธิพลของหนังสือพิมพ์อย่างแท้จริง

3. อิทธิพลทางการศึกษาเนื่องจากหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่รายงานข่าวสารให้ประชาชนรับรู้ในทุกด้านแล้วหนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทสำคัญในฐานะคนเล่าเรื่องเหตุการณ์ทางสังคมจึงย่อมมีหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและต้องยกระดับความคิดของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในทางที่ดี มีคุณค่า มีจริยธรรม ล่วงรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาเพื่อที่จะนำข่าวสารนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์หรือหาทางแก้ไขเหตุการณ์ที่เลวร้ายป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นเนื้อหาข่าวสารที่น่าเสนอในหนังสือพิมพ์ถือได้ว่าเป็นเรื่องเล่าประเภทหนึ่งที่ไม่ได้สะท้อนความเป็นจริงของสังคมเท่านั้นแต่แอบแฝงไปด้วยพลัง

และอิทธิพลที่สามารถโน้มน้าวจิตใจและความเชื่อของปัจเจกบุคคลนั้นได้ด้วยข้อมูลหรือตัวสารที่นำเสนอไป เรื่องเล่าเกี่ยวกับความจริง (Story about reality) จึงมีอิทธิพลต่อความคิดของประชาชน

ผู้ศึกษาจึงเลือกใช้แนวคิดอิทธิพลของหนังสือพิมพ์มาเป็นกรอบอธิบายการนำเสนอข่าวโหราศาสตร์การเมืองที่มีผลต่อความเชื่อของประชาชนเพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่กระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อ เนื่องจากข่าวดังกล่าวหนังสือพิมพ์นำเสนอทั้งรายงานข่าว บทความ ตลอดจนการทำนายทางการเมืองเป็นประจำทุกปีข่าวประเภทนี้จึงมีอิทธิพลต่อความคิดของประชาชน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดของประชาชนให้เกิดความเชื่อถ้อยในสิ่งต่าง ๆ

ดังนั้นการศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ จึงเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจถึงความเชื่อ และพฤติกรรมของประชาชนซึ่งอาจจะมีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้ข่าวสาร ซึ่งสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อเนื้อหาโหราศาสตร์การเมืองบนหน้าหนังสือพิมพ์ไทยรายวันได้

ทฤษฎีการแสวงหาข่าวสาร (Information Seeking Theory)

Krikelas (อ้างถึงใน กนกพร ตักดีอุดมขจร, 2543, น. 19) ได้ให้คำนิยามของการแสวงหาข่าวสารที่สอดคล้องกับ Charles Akin (1973, p. 208) ว่าเป็นกิจกรรมที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่จะสนองความต้องการของตน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสนใจส่วนตัว หน้าที่การงานและการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนทัศนคติ ความคิด และความเข้าใจโดยรวมถึงเมื่อบุคคลนั้นต้องการเพิ่มพูนความรู้หรือวิเคราะห์เรื่องราวปัญหาหนึ่งและพบว่าความรู้ที่ตนมีอยู่นั้นไม่เพียงพอ จึงต้องเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ เพื่อหาความรู้เพิ่มเติม ดังนั้นบุคคลจะแสวงหาข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการต่อไปนี้

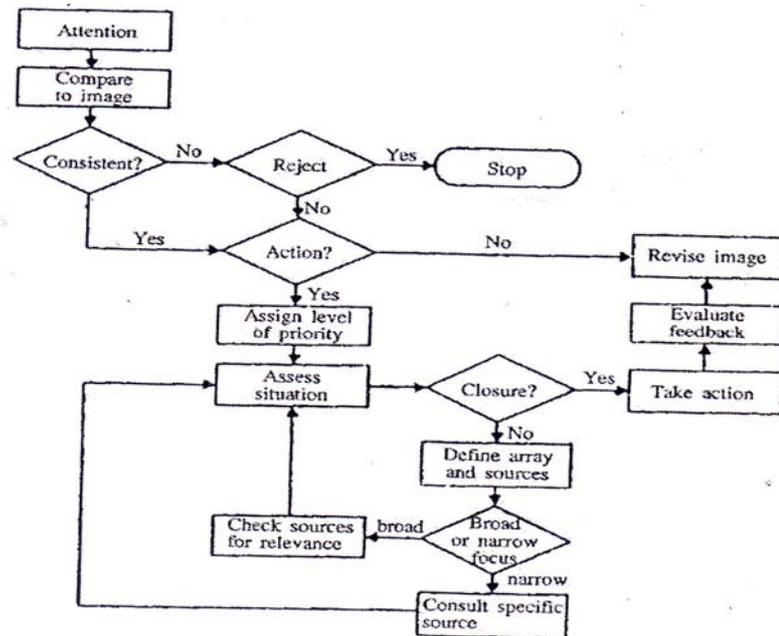
1. ต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) ด้วยการติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ จากสื่อมวลชนเพื่อให้รู้ถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเองหรือสภาพปัจจุบันที่อยู่รอบตัว
2. ต้องการข่าวสารเพื่อช่วยในการตัดสินใจ (Decision) โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยการเปิดรับสื่อมวลชนทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสภาพหรือเหตุการณ์รอบตัว

3. ต้องการข้อมูลเพื่อประกอบการสนทนาในชีวิตประจำวัน (Discussions) โดยการเปิดรับสื่อมวลชนทำให้บุคคลมีข้อมูลที่น่าไปใช้สนทนากับผู้อื่น
4. ต้องการมีส่วนร่วม (Participating) ในเหตุการณ์และความเป็นไปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว
5. ต้องการข่าวสาร เพื่อเสริมความคิดเห็นหรือการสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำไปแล้ว (Reinforcement)
6. ต้องการความบันเทิง (Relaxing and Entertainment) เพื่อความเพลิดเพลินและผ่อนคลายอารมณ์

Donohew และ Tipton (อ้างถึงใน ฅรงศ์ สมพงษ์, 2543, น. 73-75) ได้เสนอแบบจำลองการแสวงหา การหลีกเลี่ยงและการจัดการข่าวสาร (Model of Seeking, Avoiding and Processing) ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารภายในตัวบุคคลเป็นหลัก โดยทำเป็นแผนภูมิแบบองค์การที่แสดงลำดับของการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ และตัดสินใจตอบคำถามที่ละขั้นจนกระทั่งถึงจุดสุดท้ายคือการปิดการแสวงหา (Closure) แบบจำลองนี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีความไม่สอดคล้องของ Festinger (Festinger's Theory of Cognitive Dissonance) คือ บุคคลมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความความคุกคามต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ตลอดชีวิตต่าง ๆ ตลอดจนรูปแบบของการใช้ข้อมูลข่าวสาร (Information Using) ซึ่งควบคุมพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและการจัดการกระบวนการสารสนเทศของแต่ละบุคคล

ภาพที่ 2.2

แสดงแบบจำลองการแสวงหาข่าวสารของ Donohew และ Tipton

ที่มา : ณรงค์ สมพงษ์. (2543). สื่อมวลชนเพื่อการส่งเสริม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, น. 74.

แบบจำลองเริ่มต้นจากการเปิดรับสิ่งเร้าต่าง ๆ (สารสนเทศ) ซึ่งอาจจะให้ความสนใจหรือเฉยเมยต่อสิ่งเร้านั้นก็ได้อ ขึ้นอยู่กับกับการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งเร้ากับภาพความจริงที่อยู่ในใจ (Image) หากข่าวสารไม่สำคัญหรือซ้ำซากและไม่สอดคล้องกับภาพที่มีอยู่ ก็จะถูกทิ้งไป (Reject) ข่าวสารนั้นก็จะเป็นจุดสิ้นสุด (Stop) แต่หากสิ่งเร้าที่มีความสอดคล้องก็จะนำไปสู่การดำเนินการ(Action)ต่อไปอีกหรือไม่ ถ้าตอบว่า "ไม่" คือ สิ่งเร้านั้นก็ได้รับการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมในภาพของความเป็นจริงของบุคคลนั้น แต่ถ้าตอบว่า "ใช่" บุคคลนั้นก็พิจารณาสิ่งเร้า นั้นตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง (Assign Level of Priority) ต่อจากนั้นบุคคลก็จะตัดสินใจว่าจะมีโอกาสเข้าถึงสิ่งเร้าได้หรือไม่ ถ้าสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวยก็จะปิดลง แต่ถ้าเห็นว่าสถานการณ์นั้นมีโอกาสที่จะแสวงหาข่าวสารที่ต้องการเพิ่มเติมได้อีก ก็จะมีการกำหนดกลุ่มสารสนเทศและแหล่งที่มาของสิ่งเร้า โดยการหาข้อมูลจำเพาะเจาะจงแหล่งใดแหล่งหนึ่ง (Narrow Focus) หรือการหาข้อมูลโดยใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ แห่ง (Broad Focus) ให้ตรงกับความต้องการ จากนั้นจึงทำการประเมินสถานการณ์อีกครั้งว่าข่าวสารที่ต้องการเพียงพอหรือไม่ ถ้าพอแล้วก็จะปิดรับข้อมูล (Closure) และนำข่าวสารไปใช้ต่อไป (Take Action) หลังจากใช้แล้ว

บุคคลจะประเมินการป้อนกลับ (Feedback) เพื่อดูความเหมาะสมและนำไปปรับเปลี่ยนภาพความจริงที่อยู่ในใจ (Image) ต่อไป

ดังนั้นการศึกษาเรื่องการแสวงหาข่าวสารนั้น จำเป็นต้องเริ่มศึกษาจากแนวคิดเรื่องการเลือกเปิดรับสารของบุคคล ซึ่งจะทำให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีการใช้วิธีการสื่อสารและสารแตกต่างกันไป ทั้งนี้ตัวผู้รับสารถือเป็นตัวแปรสำคัญในการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางประชากรศาสตร์ รูปแบบการดำเนินชีวิต ทักษะคิดที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาข่าวสารที่แตกต่างกันไป เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของตน

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการแสวงหาข่าวสารมาใช้ในการตัดสินใจหรือการแสวงหาข่าวสารเพื่อความรู้จากเนื้อหาโหราศาสตร์การเมือง ส่งผลให้ผู้อ่านแสวงหาข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง และเพื่อให้เกิดให้เกิดความรู้และความมั่นใจมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านโหราศาสตร์การเมืองในแง่บริบทของสื่อหนังสือพิมพ์นั้นมีค่อนข้างน้อย แต่ก็ม้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองและความคิดเห็นของผู้อ่านต่อข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองผ่านหนังสือพิมพ์รายวัน ดังต่อไปนี้

สุนน ทิพยมาศโกเมน (2539, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2534-2536 ผลการวิจัยพบว่าข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับด้านโหราศาสตร์การเมืองมี 1. กระบวนการสร้างความหมายให้โหราศาสตร์ โดยการสร้างความหมายทางด้านรูปแบบและเนื้อหา 2. กระบวนการสร้างความหมายให้นักการเมืองหรือ พรรคการเมือง ทหาร รัฐบาล โดยตีความจากการมีดาวแต่ละดวงมีความหมายเฉพาะตัว ความสัมพันธ์ระหว่างดาวต่อดาวในช่วงระยะเวลาหนึ่งและการเดินทางของดวงดาว 3. กระบวนการสร้างความหมายให้เหตุการณ์ทางการเมือง โดยชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์ทางการเมืองจะแปรไปตามการโคจรของดวงดาวและกำหนดและการให้เหตุผลอธิบายสถานการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบ้านเมือง เต็มไปด้วยปัญหา ที่จำแนกได้ 2 ประเภท คือ ปัญหาที่เกิดจากมนุษย์และปัญหาที่เกิดจากเทพบันดาล

สำหรับข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับโหราศาสตร์กระทำโดย 1. สื่อความหมายเพื่อให้เกิดความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ 2. การสร้างความชอบธรรมให้โหราจารย์ โดยอ้างชื่อเสียงของตัวบุคคล และอ้างความเชี่ยวชาญของ

บุคคล 3. การสร้างความชอบธรรมให้ผู้ปกครอง โดยบอกความเหมาะสมของตนเองและบอกความไม่เหมาะสมของฝ่ายตรงข้าม 4. การสร้างความชอบธรรมให้กับคำทำนาย โดยการนำเหตุการณ์ในอดีตมาอธิบายปัจจุบัน การบอกแหล่งที่มาของข้อมูล การนำเสนอซ้ำ การอ้างพยาน และการละเว้นจะพูดถึงความไม่แม่นยำ

พรทิพย์ จงเจิดศักดิ์ (2540, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความน่าเชื่อถือของหมอดูกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางด้านประชากรของผู้ใช้บริการหมอดูกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมของผู้ใช้บริการและศึกษาความสัมพันธ์ของความน่าเชื่อถือของหมอดูกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างของผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง การปฏิบัติตามคำแนะนำของหมอดูส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามมากกว่าไม่ปฏิบัติตาม ปัญหาที่ผู้ใช้บริการหมอดูส่วนใหญ่เป็นคำถามด้านการเงิน รองลงมาคือเรื่องความรัก และโรคภัยตามลำดับ แนวทางหมอดูแนะนำให้ปฏิบัติ คือการประกอบพิธีกรรมมากที่สุด รองลงมาคือการแนะนำในการดำเนินชีวิต และผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า เพศ สถานภาพในการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ

ภิญญา พงศ์เจริญ (2543, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องบทบาทของโหรในสังคมไทย เป็นงานวิจัยที่ศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อศึกษาบทบาทของโหรในสังคมไทยและความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์ของผู้ประกอบอาชีพโหราจารย์ และประชาชนผู้มีประสบการณ์จากการรับบริการจากโหร ผลการศึกษาพบว่า โหรส่วนมากจะเป็นเพศชายมีอายุโดยเฉลี่ย 63.83 ปี ส่วนประชาชนผู้รับบริการนั้นทั้งสองเพศใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่ศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่สถานภาพสมรสแล้ว ในด้านความเชื่อทั้งกลุ่มโหรและประชาชนไปในทางทิศทางเดียวกัน โดยเชื่อว่าวิถีชีวิตหรือดวงชะตาขึ้นอยู่กับอำนาจของความพยายามและการกระทำ ส่วนบทบาทของโหรพบว่าโหรมีบทบาทในสังคมไทย ทั้งด้านปัจเจกบุคคล ครอบครัวองค์กรและต่อสังคม โดยกลุ่มโหรมีความคิดเห็นว่าโหรมีบทบาทในด้านปัจเจกบุคคล ครอบครัวองค์กรสูงกว่าความคิดเห็นของประชาชน แต่ในบทบาทของโหรทางด้านสังคมประชาชนมีความเห็นสูงกว่าความคิดเห็นของกลุ่มโหร

นวฤทธิ์ เอ็บอิม (2543, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องแนวทางการสร้างความเชื่อของนักโหราศาสตร์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ในบริบททางโหราศาสตร์และทางธุรกิจ เพื่อแสวงหาแนวทางต่าง ๆ ในการนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในบริบทโหราศาสตร์และธุรกิจกับเพื่อเปรียบเทียบหาความเหมือน และความแตกต่างในการนำเสนอข่าวสารทางด้านแนวทางการสร้างความเชื่อของนัก

โหราศาสตร์ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ระหว่างนักโหราศาสตร์ที่ใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์กับนักโหราศาสตร์ที่ใช้วิธีการไสยศาสตร์หรือจิตวิญญาณ ผลการวิจัยพบว่า นักโหราศาสตร์ที่ใช้วิธีการทางสัตววิทยาสร้างความเชื่อทางด้านโหราศาสตร์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ทำนายเชิงสร้างคามผิดหวัง มีการนำเสนอข่าวสารทางโหราศาสตร์ เชิงลบมากกว่าเชิงบวก นักโหราศาสตร์ที่ใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์กับนักโหราศาสตร์ที่ใช้วิธีการไสยศาสตร์มีการใช้วิธีการทางสัตววิทยาสร้างความเชื่อ โดยวิธีการให้ความรู้หรือการแนะนำปรึกษาปัญหาชีวิตผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับการใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับตัวนักโหราศาสตร์ในฐานะโหราจารย์ และหมอดูชื่อดังผ่านคอลัมน์นิสต์ที่มีชื่อเสียงตามสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชน

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ (2534, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องโหราศาสตร์กับการตัดสินใจในทางการเมืองของไทย ผลการวิจัยพบว่าอิทธิพลของโหราศาสตร์ที่อาจมีต่อการตัดสินใจทางการเมือง อาจถูกกำหนดหรือจำกัดโดยความเชื่อของบุคคลในวิธีการแบบนี้ และวิธีการที่บุคคลมองสถานการณ์ แต่ในสถานการณ์ที่บุคคลมีความกระวนกระวายใจและเผชิญความไม่แน่นอนสูงโหราศาสตร์จะทำหน้าที่ช่วยบรรเทาทุกข์เหล่านั้น และให้คำตอบและกำลังใจแก่บุคคลนั้น ดังจะเห็นได้จากการที่นายทหารที่ถูกสัมภาษณ์หันไปหาโหราศาสตร์เมื่อถูกปลดออกจากทหาร

บุษบา มณีวรรณ (2538, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างหมอดูอาชีพกับบุคคลต่างฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่าปัจจัยในการเลือกหมอดูคือ บุคลิกภาพ อัตราค่าดู สถานที่และประเภทของหมอดู ซึ่งพบว่าการทรงเจ้าได้รับความนิยมที่สุด สำหรับบุคคลที่ชอบดูหมอดูมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 25-42 ปี มีการศึกษาดี ส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีบุคลิกที่ต้องการความหวัง กำลังใจ เชื่อง่าย นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ส่วนใหญ่เมื่อดูหมอดูที่ให้คำทำนายทางที่ดีจะทำให้มองเห็นทางแก้ปัญหา รู้สึกสบายใจมีความหวังและกำลังใจคลายวิตกกังวลและลดความเครียด เพราะเมื่อมีคำแนะนำจากหมอดูก็จะสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ยังขาดความมั่นใจและยังใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่บังเกิดผลดีในอนาคตได้

สุกานดา วรพันธ์พงศ์ (2537, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องหนังสือพิมพ์รายวันกับการเสนอเนื้อหาทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2533 ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลในการกำหนดวาระข่าวสารที่น่าสนใจให้แก่สาธารณะชน หนังสือพิมพ์สามารถแสดงการเป็นผู้นำทางความคิดเห็น ดังนั้นจึงเกิดการสร้างหนังสือพิมพ์ของกลุ่มต่างๆเกิดหนังสือพิมพ์สังกัดพรรคการเมือง เพื่อใช้สื่อเป็นไปตามที่มุ่งหวังไปตามความต้องการของแต่ละกลุ่ม

นิลอุบล ใจอ่อนนุ่ม (2544, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคลในระดับปานกลางโดยระดับการเปิดรับแตกต่างกันตามอายุระดับการ ศึกษา รายได้และอาชีพ ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมนั้นกลุ่มตัวอย่าง มีส่วนร่วมในระดับต่ำ โดยระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันตามระดับการศึกษา และในส่วนของระดับความเข้าใจวิธีการเลือกตั้งแบบใหม่ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง โดยแตกต่างกันตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ นอกจากนี้ การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและ ความเข้าใจวิธีการเลือกตั้งแบบใหม่ในขณะที่ความเข้าใจวิธีการเลือกตั้งแบบใหม่นั้นไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

พรรณวิลาส วีระสุโข (2541, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความต้องการที่จะรู้ข่าวสารการเมือง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารการเมืองและการใช้ประโยชน์ข่าวสารการเมืองจากรายการโทรทัศน์ของประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปใน เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างมีอายุมากขึ้น จะมีการเปิดรับข่าวสารด้านการเมืองมากขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากขึ้นจะนำข่าวสารทางการเมืองมาใช้ประโยชน์มากขึ้น